№ 13 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 18 — 1908 — ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 18 № 13

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլի. կէս տարվանը 6 բուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և ազգ օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„	„	10 ր.
11	„	„	„
10	„	„	9 ր.
9	„	„	8 ր.
8	„	„	7 ր.
7	„	„	6 ր.
6	„	„	„
Մնացած ամիսները ամսական			Մէկ բուբլի
Ամերիկա տարեկան		„	6 դոլար
Եւրոպա	„	„	30 ֆրանկ
Պարսկաստան	„	„	10 բուբլի

Աշոտ եպիսկոպոս և Յարութիւն քահանայ Շախեանները, Եղիսաբէթ Զուհրաբեանը, Սաթենիկ Աբէլեանը, Օլինկա Շախեանը և Մկրտիչ Աբէլեանը ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինների թանգագին մօր, երկրորդի սիրելի սկեսրոջ և վերջինի անմոռանալի զոքանչի՝

ՓԷՓԷԼ ՇԱԽԵԱՆԻ

մահը։ Հոգեհանգիստը կատարվելու է ուրբաթ, յունվարի 18-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին. յուղարկաւորութիւնը շաբաթ, յունվարի 19-ին, իր բնակարանից (Էջմիածնի փողոց № 41, սեփական տուն), առաւօտեան ժամը 10-ին դէպի ս. Մինաս եկեղեցին. թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատունը։

ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ, ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆԻ ՄԱԳԱԶԻՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Եղբ. Յակոբջանեաններ եւ Սարգսեանց
(Նիկոլաեվսկի կամուրջ, տուն Քամսեվի)
ՅԱՅՏԱՐԱՐՎՈՒՄ Է
ի գիտութիւն պ. պ. գնողների, որ ներկայ յունվարի 16-ից նշանակված է

ՄԵԾ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

Բոլոր ապրանքների գները նշանակված են կոնկուրենցիայից դուրս՝ ամեն մի ապրանքադրոշմի (ярлыкъ) հակառակ երեսի վրա՝ կապոյտ մատիտով։ Գների էժանութիւնը պ. պ. գնողները կարող են անձամբ ստուգել։

ԳՆԵՐԸ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

(18, 22, 26) առ. 3—1

Բացված է բաժանորդագրութիւն
1908 թւի

ԽԱԹԱԲԱԼԱ

Երրորդ տարի
Երգիծաբանական, սատիրական եւ գունատիպ պատկերազարդ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ
Տարեկան գինը Թիֆլիսում 4 ր., ուրիշ տեղ 5 ր., կէս տարվանը 3 ր., երեք ամսվանը 1 ր. 50 կ., արտասահման 6 ր.
Կարելի է վճարել եւ մաս մաս
ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿՑԻՑՆԵՐՆ ԵՆ՝ Գասպար Կալատուզեանցը, Տմբլայի Խաչանը, Ղալայէլի Մարգարը, Ստորակէսը, Միջակէսն ու Վերջակէսը, Մէֆիստոֆէլն ու Լիւցիֆէրը, Փալանդուզ Մկօն ու Անփալան Յագօն, Սաթայէլն ու Պօրէդօնսցեանը, Մժեղն ու Մոծակը, Խլէզն ու Կայծակը, Լէօնիդն ու ala-Բաթարը, Ասեղն ու Մախաթը, Սադգիսն ի Ռանդին, Վրձինն ու Ներկը, Գ. Բաշինջաղեանը և Ապտակունին, Avis-ն ու Սիմօնը, Բուզրաքին ու Մարկիզ Բրունօն, Շմեռլինգն ու Գրինեվսկին, Բօտէրն ու Մերզոյեանը, Արգոն ու Իկը, Գրիչն ու Թանաքը, Բախշօն ու Հանաքը և այլն և այլն։
Մասնակցելու խոսք են տուել՝ Դօրոշեվիչը, Լև Տօլստոյը, Աժիթիատրովը, Գիւ դը Մօպասանը, Զերօմ Զերօմը, Մարկ Տուէնը, Պարսից Շահը, Սուլթան Աբդուլ Համիդը, Ճապոնացոց Միկադօն, Չինացոց Բոգդիխանը և շատ ուրիշներ։
Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Хатабала„. Արտասահման՝ Redaction „Chatabala“. Tiflis, (Caucase)
Խմբագիր հրատարակող՝ Ատ. Երիցեանց
(օ. մ.) առ. 8—8

ՀԱՅ ԹԱՏՐՕՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

I

Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին, մի քանի օրից յետոյ, յունվարի 28-ին, Թիֆլիսի արտիստական ընկերութեան մէջ պէտք է տօնվի հայ թատրոնի գոյութեան յիսնամեայ յօբելեանը։

Այդ տօնակատարութեան նախօրեակին, կիրակի օր, նշանակված է հայ դրամատիկական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որի պարապմունքների գլխաւոր նիւթը կը լինեն, տեսակած, յօբելեանը և նրա հետ կապված գործերի ու որոշումների քննութիւնը։

Մենք ցաւում ենք, որ մի ժողով էլ չը հրաւիրվեց աւելի վաղ նոյն նպատակով, որպէսզի յօբելեանի համար հասարակութիւնը աւելի լաւ պատրաստված լինէր։ Ասելով այդ՝ նկատի չունենք յօբելեանին աւելի շքեղութիւն տալու մի նպատակ։ Ոչ։ Յօբելեանը մի յարմար առիթ էր կենդանի հետաքրքրութիւն զարթեցնելու հասարակութեան զանազան խաւերում դէպի հայ թատրոնական գործը և, դարձնելով նրան քննութեան նիւթ, մշակել մի շարք միջոցներ թատրոնի բարգաւաճման համար մեղանում։

Եթէ թատրոնին վերապահված է որոշ կուլտուրական դեր մեր ժողովրդի զարգացման ասպարէզում, եթէ թատրոնը պէտք է հասարակական-կրթական և գեղարուեստական նշանակութիւն ունենայ մեր ժողովրդի համար, անհրաժեշտ է, որ հերթական քննութեան և մշակութեան նիւթ դառնան թատրոնական գործի զարգացման խնդիրները մի այնպիսի խոշոր դէպքի առիթով, ինչպէս է հայ բեմական գործունէութեան յիսնամեայ յօբելեանը։

Կան քննելի խնդիրներ, կան հոգատարութեան կարիք առաջիններ։

Հայ բեմը տօնում է յիսնամեայ յօբելեան, բայց այդ բեմը մինչև այժմ գտնվում է անապահով, տատանվող վիճակի մէջ։

«Յիսնամեակը»—բարձրագոչ և տրպաւորիչ մի բառ է։ Նա կուլտուրականութեան մի վկայական է այն ժողովրդի համար, որի շրջանում նա կատարվում է։

Բայց ինչ է ասում այդ յիսնամեակը իր էութեամբ, իր բովանդակութեամբ։ Ի՞նչ է ներկայացնում հայ թատրոնական գործը յիսնամեայ գոյութեան պատմութիւնից յետոյ։ Եւ ինչ պարտաւորութիւններ են ծանրացել թատրոնի վերաբերութեամբ մեր հասարակութեան վրա, որը վերջացրած մի յիսնամեակ՝ թեակոխում է դէպի երկրորդը։

Մի այնպիսի խոշոր հասարակական-կրթական գործոն, ինչպէս թատրոնն է, աւելի լուրջ հոգածութեան առարկայ պէտք է լինի, քան մենք նկատում ենք մեր շրջավայրում։

Մեզ նման մի ժողովուրդ, որի ոյժը, ապագան և ուրախութիւնները շատ մեծ կախում ունեն կուլտուրական իր առաջադիմութիւնից, որի պարծանքը պէտք է լինէին նրա գրականութիւնը, դպրոցը, թատրոնը, հասարակական հիմնարկութիւնները և մի շարք կուլտուրական ձեռնարկութիւններ, ներկայանում է մեր առաջ իբրև շատ թոյլ մի մարմին, որը անզօր է եղել մինչև այժմ հաստատ կազմակերպութիւն տալ իր որևէ կուլտուրական պահանջների բաւարարութեան։

Եւ թատրոնը, որ այդ պահանջների մէջ խոշոր տեղերից մէկն է բռնում, մինչև այժմ խղճուկ գոյութիւն է պահպանում և իր յիսնամեայ յօբելեանի օրը մի հասարակական որբի տպաւորութիւն է գործում։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Թաւրիզ.—Յունվարի 13-ի առաւօտեան բէակցիոներները մի կոչ հրատարակեցին, որով ի միջի այլոց հրաւիրում են թողնել կուսակցական երկպառակութիւնները և դիմել սահմանը՝ արտաքին թշնամու դէմ կուռելու համար, որ արդէն գրաւել է Ատրպատականի մեծ մասը։ Բայց և այնպէս կէսօրից մինչև մութն ընկնելը վերսկսվեց Դավաոխի թաղի գնդակահարութիւնը, ուր ապրում է բէակցիոներների պարագլուխը, որ օրըստօրէ մեծ թիւով կողմնակիցներ է ձեռք բերում։ Կորուստների քանակը դեռ յայտնի չէ։

Ուրմիա.—Յունվարի 13-ին Թիւրքաց կօմիսարները վերջնականապէս տեղափոխվեցին Ուրմիա, ուր մօտ օրերս կը սկսվեն խառն մասնաժողովների ընդհանուր նիստերը։

Թաւրիզ.—Առաւօտվանից շարունակվում է ուժեղ հրացանաձգութիւն կուսակցութիւնների միջև։ Բազմաթիւ զոհերի թիւում կան մի քանի անցորդներ։ Տեղի են ունենում կողոպուտներ։ («Ռ.»)

—

Ինչպէս հաղորդում է «Часъ» լրագիրը, ներքին գործերի մինիստրութեան կից գտնվող մատակարարական մասնաժողովը ստացել է Կովկասի Փոխարքայի յայտագիրը, որով Փոխարքան խնդրում է 2 և կէս միլիոն ռուբլի Անդրկովկասի մատակարարական նպատակների համար։

—

Ուրմիայից յունվարի 11-ին հեռագրում են «P. Cr.» լրագրին, որ Թիւրքերը իրանց զօրքերը կենտրոնացրել են գրաւված նահանգներում։ Ահագին ոյժեր մօտենում են Բայազիտին և միւս ռազմական կէտերին։

—

Պօլսից հաղորդում են Վիէննայի «Correspondence Bureau» լրագրին, որ, Ուրմիայից ստացված հիւպատոսական զեկուցումների համաձայն, անգլիական դեսպանութիւնը միացել է ռուսական դեսպանի առաջարկութիւններին Թիւրքերի գործողութիւնների վերաբերմամբ Պարսկաստանում։

Հաստատվում է այն լուրը, որ ներկայումս Եաֆֆայում գտնվող պարսկական դեսպանը յետ է կանչվում։ Թէհրանից առաջարկել են նրան շտապով վերադառնալ։

Պարսկական կառավարութիւնը դիմել է Բարձրագոյն Դրան նախապէս հաւանութիւն ստանալու արտաքին գործերի նախկին մինիստր Ալա-էս-Սալթանէին Պօլսի դեսպան նշանակելու համար։

—

Լօնդոնի «Morning Post» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է, որ Մարոկկոյի սուլթան Աբդ-իլ-Ազիզը, հիմնվելով այն բանի վրա որ ֆրանսիական միջամտութիւնը սպառնում է իր գահի դէմ գրգռել մահմեդականների ժողովանդութիւնը, վճռել է դիմել Գերմանիային և խնդրել միջամտութիւն պատերազմական գործողութիւնները դադարեցնելու մասին։

Հանգամանքներին նայելով, շահագրգռված պետութիւնները, հաւանօրէն, կը քննեն Մարոկկոյի իրերի դրութիւնը վերջին անցքերի հիման վրա։

—

«Deutscher Telegraph» գործակալութեան ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահ Ֆալիէրի՝ Պետերբուրգ գնալու հարցը վերջնականապէս վճռված է արդէն։ Նա կը գայ առաջիկայ յուլիս ամսին։

—

ՀԱՅԱԳԻՏ ՀԻՒԲՇՄԱՆԻ ՄԱՀԸ

—

Ստրազբուրգ, 12 յունվարի (Ն. տ.)

Ֆրայբուրգում յունվարի 10-ին (Ն. տ.) վախճանվեց Ստրազբուրգի համալսարանի օրդինար պրոֆ. Հայնրիխ Հիւբշմանը (ծնված Երֆուրդում, 1 յուլ. 1848 թ.)։ Հանգուցեալը Ստրազբուրգում պրոֆ. էր ամբողջ 30 տարի. նրա մասնագիտութիւնը լեզուաբանութիւնն էր։ Ունի հրատարակած նշանաւոր աշխատութիւնների մի երկար շարք։ Նա զբաղվել է արևելեան լեզուների և մասնաւորապէս հայ լեզուի ուսումնասիրութեամբ։ Գիտական աշխարհում նա յայտնի էր որպէս մասնագէտ հայոց լեզուի։ Գիտութիւնը նրա մահով կորցրեց մի յայտնի ոյժ։ Հիւբշմանի մահվան առիթով գերմանական բոլոր լրագիրները, տպելով հանգուցեալի կենսագրութիւնը և թուելով նրա մատուցած ծառայութիւնները գիտութեան, իրանց ընթերցողներին ծանօթացնում են և հայ ու Հայաստան անուններին, որոնց հետ սերտօրէն կապված է Հիւբշմանի անմոռանալի յիշատակը։ Նրա կորուստը մասնաւորապէս զգալի է հայերիս համար։ Հանգուցեալը տասնեակ տարիներ հաւալսարանական ամբիոնից դասախօսել է հայերէնի մասին։

Ներկայումս նրա տեղը գրաւում է դր. Karst, որ հէնց ներկայ սեպտեմբերին Ստրազբուրգի համալսարանում շաբաթական 4 դաս աւանդում է հայերէնի մասին։

Ռուս. Կ. Տ.-Ա.

—

Պարսկաստանի ժամանակակից անցքերից

V

Թաւրիզ, 22 դեկտեմբերի

Այն լուրը, թէ Բայազիտ աղան մտադիր է իր ձիաւորներով Սօվուջ-Բուլաղ մտնել, Միանդաբում մեծ յուզում է առաջացրել դեկտեմբերի 9-ին և 10-ին։ Սակայն Բայազիտը, լուր ստանալով Սօվուջ-Բուլաղի ազգաբնակութեան տրամադրութիւնների մասին, չի համարձակվել քաղաք մտնել և դեկտեմբերի 9-ին ու 10-ին մնացել է Ղումղալա գիւղում, իսկ 11-ին, գնալով մանկուրքանակ Համզավա գիւղը, իր մօտ է հրաւիրել շէյխ-իւլ-իսլամին՝ խորհրդակցելու համար։ Վերջինս, սակայն, նախ չէ ցանկացել գնալ Համզավա, ի նկատի ունենալով որ դատարկ խորհրդակցութիւններով ոչինչ չի շինվի, մանաւանդ որ Ցաղել փաշան էլ մերժել է զօրքերով Սօվուջ-Բուլաղ մտնել։ բայց յետոյ համաձայնում է ուղղվել Բայազիտ աղայի մօտ։ Սա յայտնում է իր հիւրին, թէ ինքը գործում է միմիայն Թիւրքական ցուցումների ու ծրագրի համաձայն և թէ օսմանցիներն արդէն որոշել են մինչև Զղաթ գեղը առաջ գնալ և, գրաւելով այդ շրջանը, Թիւրքիային միացնել։

Բայազիտն ապա առաջարկում է շէյխ-իւլ-իսլամին միասին գնալ Սօվուջ-Բուլաղ, բայց սա առարկում է նրա առաջարկին, յայտնելով որ ինքը, իբրև հոգևորական, պարտաւոր է իրան յանձնված հօտի ընդհանրական շահը միշտ ի նկատի ունենալ և ոչ թէ մասնաւոր. իսկ այդ շահը թելադրում է իրան՝ ոչ թէ միայն ինքը չը մտնել քաղաք, այլ և իր հօտի անդամներին խորհուրդ տալ Սօվուջ-Բուլաղ ոտք չը դնել, մինչև օսմանցիները փաստորէն, գինու որներ մոցնելով, կը գրաւեն այդ կէտը։

Շէյխ-իւլ-իսլամի վերոյիշեալ կարծիքները Բայազիտ աղան Ցաղել փաշայի միջոցով խոստանում է յայտնել Թիւրքաց Բ. Դրան։ Միւս կողմից՝ նամակով յայտնում է Սօվուջ-Բուլաղի վաճառականներին, որ սրանք իրանց խանութներն անբերկիւղաբար բաց անեն և իրանց առօրեայ աշխատանքներին կպչեն, վստահ լինելով որ ոչինչ վատ բան չի պատահի նրանց։ Այդ նամակը որոշ չափով հասնում է իր նպատակին. քաղաքի ժողովուրդը մասամբ խաղաղվում է՝ սպասելով յետագայ անցքերին։

Y.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ш

Վերջացնելով ծրագրի մշակումը, տնտեսագիտական սեկցիան անցաւ իր պարապմունքների երկրորդ կէսին, այն է՝ տալ մի քանի ցուցումներ կալուածների կառավարութեան և նրանց մասնաւոր բարեկարգութեան մասին, մինչև որ կը մշակվի և գործադրութեան կը յանձնվի տնտեսական ուրուագծերի վերջնական ձևակերպութիւնը և խմբագրութիւնը։

Մարցի և Հաղարծնի կալուածների վերաբերմամբ սեկցիան լսեց կառավարիչ Ս. Սահակեանի զեկուցումը, որը կցվեց արձանագրութեան։ Մանրամասն քննելով զեկուցումը, ուշադրութեան առնելով Մարցի կալուածքի հետ ծանօթ անձերի միւս տեղեկութիւնները, սեկցիան եկաւ այն եզրակացութեան, որ ներկայումս անկարելի է կազմել շահագործութեան մանրամասն ուրուագիծ, բայց հաստատապէս կարելի է յանձնարարել, որ՝

1) Կատարվեն հարթաչափութեան (нивеллировка) աշխատանքներ՝ նաւեր շինելու (желобы) նպատակով։

2) Սկսվեն բանակցութիւններ հարևան կալուածատէրերի, այլ և արքունական հողերի վարչութեան հետ շահագործութիւնը կազմակերպելու համար։

3) Աշխատեցնել առանձին երկաթուղիական կայան (разъѣздъ) բանալու Մարցի փայտի արտահանութեան համար։

4) Փորձ անել անտառից վառելափայտը ջրալող հասցնելու մինչև ներքին մասերը։

5) Յանձնել մէկին ծանօթանալ անտառի ջրով փոխադրելու գոյքի հետ Բուխայիսի նահանգում։

6) Հոգ տանել շահագործութեան պահանջվելիք 10—20,000 բուբլու հայթայթման համար։

Ունենալով բոլոր նիւթերը և պարզած լինելով շահագործութեան հանգամանքները, պէտք է անմիջապէս դիմել Մարցի անտառի շահագործութեան, աչքի առաջ ունենալով առայժմ վառելափայտի արտահանութիւնը։

Զարեխայ վանքի վերաբերմամբ սեկցիան խորհուրդ յայտնեց շարունակել առայժմ եղած անտեսութիւնը, մինչև յատուկ յանձնաժողովի ուսումնասիրութիւնները, և աշխատել կալուածքի ազատ տեղերում հող տալ ստանաւորող հայ գիւղացիներին։

Խօրայ վանքի վերաբերմամբ սեկցիան խորհուրդ յայտնեց՝

1) Փորձեր անել ջրառատ ժամանակներում թարթառով իջեցնելու վառելափայտ և գերաններ՝ յատկացնելով դրա համար մի քանի հարիւր բուբլի։

2) Հաւաքել գիւղացիներին կալուածքի մի կողմում, կապելով «ուստաճի գրաժատներ»։

3) Սակաւահող հայ գիւղացիներին հատատել կալուածքի ազատ տեղերում։

4) Ցանձնարարել կառավարիչներին՝ մինչև յատուկ մասնաժողովի ուսումնասիրութիւններ կատարելը ժողովել տեղեկութիւններ անտառների քանակի ու որակի մասին և պարզել գիւղացիների ցուցումներով հանքատեղերը։

Վաղարշապատ. Ջրի հարցը առաջ տանել։ Եղած փորձերի քննութիւնը, սխալներից խուսափելու համար հին ջրուղիների և ջրամբարների ուսումնասիրութիւնը։

Սեկցիան, լսելով ինժեներ Գ. Կիրակոսեանի բանաւոր զեկուցումը Էջմիածնի հողերի ջրելու (ոռոգելու) խնդրի և իր արած փորձերի ու գիտողութիւնների մասին, այլ և այն, որ նա դեռ չէ վերջացրել իր աշխատանքը և յոյս ունի մինչև ամառ ջուր դուրս բերել 500 դես. ոռոգելու համար, նաև միւս մասնագէտների խորհրդակցելը, եկաւ այն եզրակացութեան, որ Վաղարշապատի ընդարձակ հողերը ոռոգելու համար բաւականաչափ ջուր կայ թէ հողի սահմանների մէջ և թէ շրջակայքում։ Այդ ջուրը կարելի է վերցնել թէ ստորերկրեայ ջրի պահեստներից և թէ Սև-ջուր գետակից, թէ Քասախից և թէ Զանգիից։ Ներկայումս դեռ չէ կարելի ասել թէ ոռոգման որ ձևն է գերադասելի ֆինանսական և տեխնիքական տեսակէտներով, և կարևոր են նորագոյն ուսումնասիրութիւններ յատուկ յանձնաժողովի ձեռքով, որը ուշադրութեան կառնէ թէ եղած փորձերը, թէ հին ջրանցքների և ջրամբարների աւերակները, թէ գարնան ջրերը, թէ ջրի հոսանքի ոյժի կէտերը և թէ ջրի հետ կապված իրաւաբանական խնդիրները։

Տնտեսագիտական սեկցիան, քննելով կալուածների բարեկարգութեան համար անհրաժեշտ գումարների հայթայթման, այլ և տուրքերի կանոնաւորութեան յարաբերութիւնների բարւոքման և ուրիշ խնդիրներ, կայացրեց մի քանի որոշումներ, որոնք են.

I. Կալուածքների շահագործութեան համար անհրաժեշտ դրամագլուխները ձեռք բերելու խնդրի վերաբերմամբ տնտեսագիտական սեկցիան քննելով խոշոր և մանր ձեռնարկութիւնների հարցերը՝ եկաւ այն եզրակացութեան, որ պէտք է դիմել կողմնակի դրամագլուխների այն բոլոր դէպքերում, երբ Էջմիածինը ինքն անկարող կը լինի կազմակերպել շահագործութիւնը իր սեփական միջոցներով։

Ենթադրելով որ փոքր ձեռնարկութիւնների համար կարող են գտնվել գումարներ և Էջմիածնի դրամարկղում, սեկցիան բարւոք է համարում միջակ ձեռնարկութիւնների համար ընդունել տեղական ընկերակցութիւնների գործակցութիւնը կամ կապիտալները, իսկ ուժգի խոշոր ձեռնարկութիւնների համար նաև օտար կապիտալների աջակցութիւնը կամ կօնցեսիաները։

II. Ցանկանալով տալ գիւղական համայնքներին հնարաւորութիւն օգտվելու ձեռնտու պայմաններով վանքապատկան հողերից, տնտեսագիտական սեկցիան նպատակայարմար է համարում հողերը տալ գիւղերին անմիջապէս առանց միջնորդների։

III. Սեկցիան նոյնպէս բարւոք է համարում որտեղ հնարաւոր է մասնատուրքը վերածել փողատուրքի, որով գիւղացին կազատվի կամայականութիւնից, պատահականութեան ծանրութիւնից եւ տուրքի վիրաւորական ձեւից, մինչդեռ ժամանակ վանքական կառավարութիւնն էլ կը ստանայ որոշակի գումարներ և կը լինի մշտապէս որոշ յարաբերութիւնների մէջ, ազատ լինելով թիւրիմացութիւններից։

IV. Սեկցիան կարևոր է համարում կազմել եկեղեցապատկան հողերի ընդհանուր ցուցակ և նշանակել իւրաքանչիւր կալուածքի շրջանում եղած գոյքը, սիստեմի տակ դնելով եկեղեցապատկան կալուածքների վերաբերմամբ եղած բոլոր վաւերաթղթերն և գործերի պահպանութիւնը։

(Կը շարունակվի)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Մամուլի էջերում և հասարակութեան մէջ Պետական Դումայի գործունէութեան առիթով սկսված քննադատութիւնը ունեցաւ իր ազդեցութիւնը։ Դումայի նախագահի նախաձեռնութեամբ յունվարի 9-ին կայացել է բոլոր մասնաժողովների և նրանց բաժանմունքների նախագահների ու քարտուղարների խորհրդակցութիւնը, որտեղ քննվել է այն հարցը, թէ ինչ ձևով փոխել Պետական Դումայի աշխատանքների բնաւորութիւնը։ Ն. Ա. Մօմեակովի նախագահութեամբ կայացած ժողովում մասնակցողներ մի ամբողջ ժամանակը նուիրում է իրան երկրորդական, սկզբունքային նշանակութիւնից զուրկ օրինագծերի, որը քնականաբար ընդհանուր զգոհութիւն է առաջացնում և վարկաբեկում է Դումայի ազդեցութեան աչքում։ Դումայի մասնաժողովների նախագահների ու քարտուղարների տուած տեղեկութիւններից պարզվել է, որ ոչ մի աչքի ընկնող օրինագիծ մասնաժողովները չեն կարող մարտ ամսից շուտ ներկայացնել Դումային։ Հոկտեմբերեան լիդերներից մէկը՝ Ն. Դ. Շուբինսկին Դումայի դէմ ազդարարութեան ունեցած զգոհութեան գլխաւոր պատասխանատուութիւնը աշխատում է ձգել ժամուլի վրա. առաջարկում է «սանձել մամուլը», որից յետոյ, նրա կարծիքով, Դումայի աշխատանքները առաջ կերթան աջողութեամբ։ Այդ կարծիքի դէմ բարեբաղդաբար առարկում է ժողովականների մեծ մասը։

◆ Կոլիւբակինը Դումայի կուլուարներում հաղորդել է «Р. Сл.» լրագրի թղթակցին, որ ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնը վերջնականապէս մշակել է Դումայի յետագայ գործունէութեան ուղղագիծը։ Սահմանադիր - ռամկավարները մտադիր են առաջարկել աշխատանքների վերաբերմամբ հետեւեալ կօնկրետ նախագիծը։ Նրանց կարծիքով, նախ և առաջ հարկաւոր է քննել տեղական ինքնավարութեան, զեմստվային բարենորոգութեան և տեղական դատարանը բարեփոխելու խնդիրները, ապա վերջացնել բիւջէի հարցը ու անցնել հոկտեմբերի 17-ի մանիֆեստից առաջացող պետական լայն բարենորոգումներին, ինչպէս, օրինակ, անձի անձեռնմխելիութեան, բացառիկ օրէնքների վերացման և այլն։

◆ Դումայի կարգադրիչ մասնաժողովը քննել է պրեզիդիումի կազմի վարձատրութեան խնդիրը։ Պետական Դումայի նախագահի համար նշանակված է տարեկան 18,000 բուբլի ռոճիկ, նախագահի օգնականների համար՝ 3000, քարտուղարին՝ 6000, նրա աւագ օգնականներին՝ 1,800, միւս օգնականներին ռոճիկ չէ նշանակվում, այլ օրական 10 բուբլու փոխարէն նշանակվում է նրանց օրական 15 բուբլի, երբ որ ժամանակաւոր կերպով փոխարինելու լինեն Դումայի քարտուղարին։

◆ Կարգադրիչ մասնաժողովը ստացել է կառաւարողական թերթեր պատգամաւորներ կոմս Ուվարովի, Բոգդանկոյի և Կոլիւբակինի դէմ։ Մասնաժողովը զեկավարվելով իր նախորդի տեսակէտով՝ վճռել է մերժել այդ պահանջը, որով առաջարկվում է արգելք դնել պատգամաւորների ստացած օրական ռոճիկների վրա։ («Р. Сл.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

◆ Պետական Խորհրդի նոյեմբեր անդամ Մ. Ստախովիչը մօտ օրերս մտնելու է կենտրոնի կազմի մէջ, որի հետ վաղուց արդէն նա յարաբերութիւն ունի։ Կենտրոնի մէջ է մտնում Կաուֆմանը ևս, որը մասնակցում էր նախկին ժողովներին, բայց մինիստր լինելուց յետոյ այլևս չէր յաճախում նրա նիստերին։ («Н. Вѣкъ»)

◆ Կենտրոնի կուսակցութեան մէջ կազմակերպվում է մի յատուկ մասնաժողով սենատը վերակազմելու նպատակով արգարադատութեան մինիստրի ներկայացրած նախագիծը նախապէս քննելու համար։ Մասնաժողովը իսկոյն կը սկսի իր աշխատանքները, որպէսզի կարելի լինի որոշել թէ ինչպիսի դիրք պէտք է բռնել այդ նախագծի վերաբերմամբ։ Մասնաժողովի կազմի մէջ մտնում են կենտրոնի բոլոր ֆրակցիաներից ներկայացուցիչներ — լեհերի կողմից՝ Կօրվին-Միլեվսկին, իսկ միւսների կողմից՝ Սաբուրով, Տագանցև, Պլատօնով և այլն։ Նախագահում է Սաբուրովը։

◆ Մինիստրական նախագիծը տեղական դատարանների բարենորոգութեան մասին Պետական Խորհրդի մէջ ընդունելութիւն չի գտնի ոչ միայն աջակողմեանների կողմից, որոնք ընտրութեան սկզբունքը հաշտարար դատաւորների վերաբերմամբ անհրաժեշտ են համարում դնել սահմանափակ շրջանակներում, այլև կենտրօնի կողմից։ Մինչև իսկ վերջինիս ձախակողմեան անդամներից մէկը՝ Կօրվին-Միլեվսկին այն միտքն է յայտնել, որ ընտրողական սկզբունքը հաշտարար դատաւորների նկատմամբ բոլորովին անթոյլատրելի է, որովհետև ընտրեալ հաշտարար դատաւորները, նրա կարծիքով, բոլորովին չեն համապատասխանում իրանց կոչմանը և կախումն ունեն ազդաբնակութիւնից։ («Р. Сл.»)

ՕՐԻՆԱԳԻԾ ԼԵՀԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐԻ ԲՌՆԻ ԳՐԱՒՄԱՆ

—

Պրուսական լանդտագը քուէարկութեան ենթարկեց լեհական հողերը բռնի գրաւելու վերաբերեալ օրինագծի 1-ին յօդուածը այն խմբագրութեամբ, որ կազմել է յանձնաժողովը, և այն կօմպրոմիսի համաձայն, որ կայացել է պահպանողականների և ազգային ազատամիտների միջև։

Այդ յօդուածը խմբագրված է այսպէս.

Արևելեան Պրուսիայի և Պոզնանի նահանգների այն շրջաններում, ուր գերմանական շահերը պահանջում են գաղթականութեան զարգացումը, պետութիւնը իրաւունք ունի ձեռք բերել բռնի գրաւման միջոցով, հողեր, որոնք անհրաժեշտ են գերմանական սեփականութիւնը ամբողջացնելու համար այն չափով, որ չանցնի 70 հազար հեկտարից։

Օրինագիծը քննելու ժամանակ իշխան Բիւլօվ մի ճառ ասաց, որի մէջ յայտնեց, որ կառավարութեան ընդունած ուղղութիւնը կազմում են հնարաւոր զիջումների մաքսիմումը։ Միևնոյն ժամանակ կանցլերն աւելացրեց, որ ընդունելով պահպանողականների արած կօմպրոմիսը ազգայինազատամիտների հետ, նա յոյս ունի աջակցութիւն գտնել նրանց կողմից, երբ անհրաժեշտ կը լինի պաշտպանել գերմանական գործը։

— Ես շատ լաւ հասկանում եմ թէ որպիսի արգելքներ կարող են հանդէս բերել հողերի բռնի գրաւման դէմ ընդարձակ մտքով,—ասաց իշխան Բիւլօվ։—Ինձ համար անձամբ ծանր էր պահանջել բռնի գրաւումն (ծիծաղ այն նստարանների վրա, ուր նստած են լեհերը)։ Այո, պարոններ, չեմ թագցնի, որ ես այդ վճռին յանդգյն միայն այն բանից յետոյ, երբ երկար և բարեխիղճ խորհրդակցութիւնից յետոյ եկայ այն եզրակացութեան, որ որևէ ուրիշ միջոց իրական չէ։ Ես յանձն եմ առնում կատարեալ պատասխանատուութիւն հարցի այդպիսի լուծման համար բարձր ժողովի և ամբողջ երկրի առաջ (բարձր ծափահարութիւններ պահպանողականների և ազգային ազատամիտների աթոռներից)։

— Իսկ պատմութիւնն առաջ,—լսվում են լեհացիների բացականչութիւնները։

— Երևի և պատմութեան առաջ,—սառը կերպով պատասխանեց իշխան Բիւլօվ։—Ես հարկադրված էի ուշադրութիւն չը դարձնել այդ հարցում շովինիստական տենդենցիաների վրա։ Ես աշխատեցի առաջն առնել այն ամենի, ինչ կարող էր քաղաքական կրքեր գրգռել, և կարող եմ յուսալ, որ այս ժողովի մեծամասնութիւնը ընդունում է, որ օրինագիծը համապատասխանում է գրութեան լրջութեանը։

Ապա իշխան Բիւլօվ բացատրեց, որ կառավարութիւնը ամենևին չէր աշխատում,—որպէս պնդում են մի քանիսները,—իր ազդեցութիւնը գործ դնել յանձնաժողովի վրա։ Կանցլերը յոյս յայտնեց, որ գալիթականական յանձնաժողովը կը կարողանայ գործադրել նոր օրինագիծը այն տակտով զգուշութեամբ, որոնք անհրաժեշտ են այդ գործում, ուշադրութեան առնելով լեհ ազգաբնակութեան տրամադրութիւնը։

Բէյխստագը երկու օր շարունակ, չը նայելով որ կառավարութիւնը բացակայ էր, զբաղված էր լեհացիների հարցապնդումով։ Հոհոօրների մեծամասնութիւնը թշնամաբար էր վերաբերվում օրինագծին, որ քուէարկված էր պրուսական լանդտագի կողմից։ Ազատամիտ պատգամաւորներից մէկը, Պոսոլ վճռական կերպով իր անվստահութիւնը յայտնեց դէպի կանցլերի քաղաքականութիւնը։ Էլզասի պատգամաւոր արբատ Նէյսոր հանձնեց լեհացիների գրութիւնը Պրուսիայում Էլզաս-լոտարինգցիների դրութեան հետ, ասելով՝ որ հէնց միայն այդ պատճառով էլզասցիները համակրում են լեհացիներին և ցաւում են դրանց վիճակի վրա։

— Լեհացիների ընթացքը միշտ օրինական է եղել,—ասաց նա,—և ամենևին արժանի չէ այնպիսի խիստ պատժի, որպիսին է նրանց հողերի բռնի գրաւման օրէնքը։ Մենք, էլզասցիներս, 35 տարի կուում էինք Էլզասում հաստատված դիկտատուրայի դէմ, որը կատարելապէս խախտում էր սահմանադրական իրաւունքները։ Այժմ մի այդպիսի դիկտատուրա մտցվում է և Արևելեան Պրուսիայում, որովհետև նոր օրէնքով դիկտատուրա է հաստատվում քաղաքացիական իրաւունքի մէջ։ Դիկտատուրայի վերացումը մեզ մօտ, որի դէմ քուէարկեց ամբողջ աջակողմը, վերականգնեց հանգստութիւնը Էլզասում։ Նոյն բանը իրաւունք ունեն ձեռք բերելու և լեհացիները։

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻ ԳԱՒԱՌԻ ՍՈՎԵՏԱՅՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք. 1) Երևանից, եղեգաձ Եվիազարեանից—5 ր., 2) Կրասնօվոդսկից, Եփրեմ Գաբրիէլեանից—6 ր., 3) Բալախանուց, Վաղինակ Մելիքսէդեանից—5 ր., 4) Թիֆլիսում, Գ. Ա.-ից—5 ր., 5) ¾ Միջին Ասիայի երկաթուղու Բախարդան կայարանից, Արշակ Բաղդասարեան Մկրտումեանից—10 ր.։

ԹԻՒՐԲԱՀԱՅ ՍՈՎԵՏԱՅՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք. 1) Մկրտիչ Ագնաւուրեանից, ի յիշատակ Վահրամ Մուրթաֆեանցի, պապկի փոխարէն—15 ր., 2) Բալախանուց, Վաղինակ Մելիքսէդեանից—3 ր.։

ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻՑ

IX

Հեռագիրը հաղորդեց, որ Ստօլիպինի մինիստրութեան կազմի մէջ փոփոխութիւն է կատարվել. լուսաւորութեան մինիստր Կաուֆմանը և նրա օգնական Դերասիմօվը հեռացված են իրանց պաշտօններից և Կաուֆմանի տեղ լուսաւորութեան մինիստր է նշանակված Շվարցը, որի մասին բաւական է ասել, որ հանգուցեալ Պօբեդոնոսցևվի ճրագներից մէկն է։

Չէ կարելի ասել, թէ պաշտօնից հեռացված Կաուֆմանը ու Դերասիմօվը շատ ցանկալի ու յարմար էին իրանց պաշտօններում, բայց և այնպէս ներկայ մինիստրութեան ընդհանուր ֆօնի վրա նրանք, իրանց անորոշ քաղաքականութեամբ ու անգոյնութեամբ հանդերձ, մեծ լիբերալներ էին «իսկական ռուս մարդկանց» աչքում և վաղուց էր, ինչ այս վերջինները ամեն կերպ աշխատում և պահանջում էին կառավարութիւնից՝ մաքրել մինիստրութիւնը այդ «վերերաստներից»։

Թանի որ պետ. Մաօլիպինը աչքակապուած էր ըստ ամենայնի սահմանադրութեան ու սահմանադրական կուսակցութիւնների հետ, «իսկական ռուս մարդկանց» կատարած արշաւանքները Կաուֆմանի ու Դերասիմօվի դէմ և տարանց պաշտօններից հեռացնելու պահանջը մեծ յոյսերի ծնողի ու հեղնութեան էին ենթարկվում. բայց, այն օրվանից, երբ մինիստրը-նախագահը, վերջապէս, որոշելով իր ուղղութիւնը, «իսկական ռուս մարդկանց» ազդեցութեան Պետական Դումայում, Կաուֆմանին ու իր օգնականին մինիստրական կրեդիթից հեռացնելու խնդիրը այլևս օրվայ հարց էր համարվում։

Չէ որ սահմանադրական երկիրներում մինիստրները չեն կարող իրանց պաշտօնի մէջ մնալ, եթէ պարլամենտի մեծամասնութիւնը չէ ցանկանում նրանց։ Արդ՝ ինչպէս կարող էր Մաօլիպինը Կաուֆմանին ու Դերասիմօվին թողնել պաշտօնների մէջ պահելը, քանի որ Պետական Դումայի մեծամասնութիւնը չէր ցանկանում նրանց մինիստրական կազմի մէջ տեսնել. չէ որ ազդեցիկ նա սահմանադրական կուսակցութիւնների հակառակ գործած կը լիներ։ Եւ սահմանադրական մինիստր - նախագահը, կամենալով հաստատուել մնալ սահմանադրական կարգերին, շտապեց կատարել Դումայի մեծամասնութեան պահանջը. հեռացրեց պաշտօնից Կաուֆմանին ու Դերասիմօվին և լուսաւորութեան մինիստրի պօրտֆէլը յանձնեց «իսկական ռուս մարդկանց» մասնաւոր հրած Շվարցին։

Էլ ով կարող է ասել, թէ մենք սահմանադրական երկրում չենք ապրում։

—

Մեր Լուսաւորութիւնը ոչ միայն մեր երկրի սահմանադրութիւնը անխախտ պահպանելու է խրատ նախանձախնդիր, այլ և նա շատ նախանձախնդիր է, որ իր հարեւան երկիրներում էլ սահմանադրութիւնը անխախտ պահպանվի։ Դրան ապացոյց այն, որ վերջերս, երբ պարտից շահ կամեցաւ coup d'état անել ու միանգամայն վերջ դնել իր երկրի ծանուկ սահմանադրութեանը, մեր սահմանադրական կառավարութիւնը շտապեց իր սահմանադրական դեսպանի միջոցով նախազգուշացնել Իրանի վեհապետին, որ սահմանադրական Ռուսաստանը չէ կարող ազդեցիկ հակառահմանադրական ու հանրայնագործական վարմունքը տանել, ուստի և խորհուրդ տուեց՝ թոյլ տալ յեղափոխութեանը իր բնական ընթացքը շարունակելու և հաշտվել արդէն ստեղծված սահմանադրական կարգերի հետ։ Եւ շանը, ի հարկէ, լսեց իր սահմանադրական հզօր հարեւանին ու շտապեց հաշտվել պարլամենտի՝ մէջլիսի հետ։

Շատ հետաքրքիր է տեսնել, թէ ինչ կը պատասխանեն մեզ արտաքին գործերի և պարսից նեռքին գործերի մինիստրները, եթէ Պետական Դումայում և մէջլիսում «իսկական ռուս մարդիկ» ու «իսկական պարսիկները» հաղորդագրում անեն իրանց կառավարութիւններին այն մասին, թէ ինչ հիման վրա և ինչպէս է համարձակվել մեր կառավարութիւնը սահմանադրութեան պաշտպան հանդիսանալ Պարսկաստանում, քանի որ այդ նոյն սահմանադրութիւնը ամենակատաղի վերջով հալածվում է Ռուսաստանում թէ կառավարութեան և թէ «իսկական ռուս մարդկանց» կողմից։ Մի թէ կարելի է և տարամաքանական ուրիշի վրդեն փաթաթել մի բան, որից ինքդ զարհուրում ես, երբ և մի հրէշից։

Բայց ինչպէս տրամաբանութիւն փնտռել քաղաքականութեան մէջ։

Ա.-Ագատ

ՆԵՐԿԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յանձնարարել է իւրաքանչիւրներին պարզել այն հարցը, թէ ազատական որ հողերն են, որոնք գտնվում են քաղաքի սահմաններում, ով յանձնելու են քաղաքին։ Այժմ, երբ քաղաքը իր իրաւունքներն է ներկայացնում մի քանի պետական հողերի վերաբերութեամբ, պետական գանձատունը յայտնում է, որ այդ հողերը գտնվում էին քաղաքի ձեռքը տասի տարի ժամանակաւորապէս օգտվելու համար և նրան չէին պատկանում։

◆ Թիֆլիսի վրացի և հայ հացթուխները վերստին դիմել են քաղաքային վարչութեան և մէջլիսին՝ ուսուցանել հացի գները։ Այս հարցը քննելու է Դումայի տնտեսական մասնաժողովը։

◆ Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետի պահանջի հաւանաբար, քաղաքային ինքնավարութիւնը որոշել է պաշտօններից արձակել քաղաքային ծառայողներ Լ. Մամուլովին և Գան-Կիլիչիանը։

◆ Սէրգիասում II-ի անունով հիմնված քաղաքային սիրելիների հիւանդանոցում 1907 թ. դեկտեմբերի 1-ից կային 50 հիւանդներ՝ 20 կին և 30 տղամարդ, որանցից 43-ը վճարովի են, 7-ը՝ ձրի։ Նոյն տարվայ դեկտեմբերին նորից ընդունվեցին 60 հոգի՝ 27 կին, 33 տղամարդ. նրանցից 49-ը վճարովի, 11-ը՝ ձրի. առողջացան 54-ը—28 կին, 26 տղամարդ։ Ան 1-ն յունվարի 1908 թ. կային 19 կին և 37 տղամարդ հիւանդներ։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը հաստատեց Դումայի ձայնաւոր Միքէլաձէին՝ իբրև քաղաքային ինքնավարութեան կողմից նեռկայացուցիչ նահանգական վարչութեան մէջ։

◆ Թիֆլիսի գրաքննական կոմիտէը գրաւել է հայերէն լեզուով լոյս տեսած «Դաշնակցական պատգամաւորները 2-րդ Պետական Դումայում» գիրքը։

◆ Թիֆլիսում վերջին ժամանակներս մի խումբ ինտելիգենտ հայ երիտասարդներ վճռել են բրօշիւրներ հրատարակել թիւրքերէն լեզուով, հասարակական-գրական, քաղաքական բնաւորութեամբ։ Մինչև այժմ լոյս են տեսել. 1) «Ինչպէս են ժողովվում և ինչի վրա են ծախսվում ժողովրդական փողերը». 2) «Հայ, լոյս և ազատութիւն». շուտով լոյս կը տեսնեն և ուրիշները։

◆ Կովկասի Փոխարքայի կարգադրութեամբ, Բագուի նաւթարդիւնաբերողների XXV համագումարին, իբրև նորին պայծառափայլութեան ներկայացուցիչ, Բագու է գնացել Փոխարքայի խորհրդի անդամ իսկ. գ. խորհր. Ն. Զունկովսկին։ («Կ.»)

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է իր նիստերը գումարել երկուշաբթի, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը ցերեկով, ժամը 2-ից մինչև $3^1/_4$-ը, իսկ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ երեկոները, ժամը 8-ից։ Ընդամին որոշված է ոչ ոքի չը թողնել նիստի դահլիճը։ Բացի դրանից աշխատանքները բաժանված են այսպէս. քաղաքային ուրբերը ստանալու աշխատանքով զբաղվելու է 4-րդ բաժինը, իսկ քաղաքային գումարների ծախսը յանձնված է 2-րդ բաժնին։ Բժշկական մասը վերցված է 4-րդ բաժնի հսկողութիւնից և յանձնված է 1-ին բաժնին։ Քաղաքի բարեկեցութեան հսկողութիւնը դրված է 3-րդ շինարարական բաժնի վրա։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յանձնարարել է առևտրա-տնտեսական մարմնին պարզել քաղաքում մսի իսկական արժէքը և ներկայացնել վարչութեան այդ տեղեկութիւնները, լուծելու այն հարցը՝ թէ արդեօք հարկ չը կայ այժմ մտցնել մսի սակագին արգելելով մսի ազատ վաճառումը։ Այս հարցը յարուցվել է մսի թանգութեան պատճառով։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը Վրաստանի էկզարխի առաջ միջնորդութիւն է յարուցանում, որ Վերայի ուղղափառների հանգստարանը, որ արդէն վերացված է, տալի քաղաքային վարչութեան ձեռքը՝ գրօսապարտէզ շինելու համար։ Օրէնքով վերացված հանգստարանը քաղաքի սեփականութիւն է դառնում 50 տարուց յետոյ։

◆ Յունվարի 16-ին, երեկոյեան, Միքայէլեան փողոցում, № 51 տանը ոստիկանութիւնը գտել է կեղծ դրամներ։ Ձերբակալված են 2 կին և 2 տղամարդ։ Գտնված են բազմաթիւ կեղծ փողեր և 3 տարբեր ճանակներ փամփուշտներով։

◆ Վրաստանի էկզարխի կարգադրութեամբ, Բագուի և Ալավերդի եպիսկոպոսներ՝ Գրիգորին և Դաւիթը նշանակված են «Духовный Вѣстникъ Грузинскаго Экзархата» ամսաթերթի խմբագիրներ, առաջինը՝ ռուսաց բաժնի, իսկ երկրորդը՝ վրաց։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը դիմել է քաղաքագլխին մատնանշելով այն հանգամանքը, որ տեղական լրագիրներում երբեմն տեղեկութիւններ են երևում, որոնցով հեղինակները սխալ կերպով են լուսաբանում քաղաքային ինքնավարութեան գործունէութիւնը։ Ի նկատի առնելով այդ հանգամանքը, նահանգապետը խնդրում է քաղաքագլխին հետևել տեղական լրագիրներում լոյս տեսնող այդ տեղեկութիւններին, որոնք վերաբերում են քաղաքային ինքնավարութեան և, հարկաւոր եղած դէպքում, հերքել այդ տեղեկութիւնները մամուլում։

◆ Անցեալ տարվայ դեկտեմբերի 4-ին «Մշակում», ի թիւս միւսների, տպվեց նաև Ներսէս վարդապետ Մելիք-Թանգեանի հեռագիրը Աստրախանից Պերճ Պոսճանի մահվան պատճառով։ Հեռագրի վերջում ասված էր. «Ես մի քանի խօսք ասացի»։ Այժմ Ներսէս վարդապետը մի նամակով տեղեկացնում է, որ հեռագրում գրված էր «рѣчью»։ Ուրեմն հայր-սուրբը ոչ թէ մի քանի խօսք է ասել, այլ ճառ է արտասանել։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, քաղաքային շինութեան մէջ նշանակված է քաղաքային սանիտարական մասնաժողովի հերթական նիստը։

◆ Վրաց սինոդական դրասենեակի անդամներ և վրաց՝ Աւետարանը ուղղող և հրատարակող մասնաժողովի անդամներ են նշանակված Կէկէլիձէ և Կարբելով քահանաները, իսկ թեկնածուներ՝ Ցինցաձէ և Գամրիկելով քահանաները։ («З.»)

◆ Գորու գաւառում ընդհանրապէս, և մասնաւորապէս Սուրամի գաւառամասի բարձրաւանդակում, սուր կարիք է զգացվում։ Լեռնային շերտի 11 գիւղեր, անցեալ տարվայ անբերրիութեան պատճառով, շատ մեծ կարիք ունեն։ Սուր կարիք ունեցող ծխերի թիւը 815 է։ («Т. Л.»)

◆ Բութայիսից գրում են, որ ոստիկան Զափարիձէի սպանութեան և թաղման վերակացուին վիրաւորելու մէջ մեղադրվող Բութայիսի բնակիչ՝ Դաւիթ Կէկուան

կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանից, դատապարտվել է մահվան պատժի կախաղանի միջոցով։ («Ռ.»)

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

✦ Յունվարի 16-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին, Գօլօվինսկի հրապարակում, Դեգէլէի զինավաճառանոցում անակնկալ ինքնասպանութիւն գործեց բրաունինգ ատրճանակով զինավաճառանոցի ծառայող Թիֆլիսի գաւառի գիւղացի Իվան Ելենինը՝ 18 տարեկան։ Նրա դիակը ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոցը։

✦ Յունվարի 16-ին, Վելիկօկնեաժսկի փողոցում, Վեցէլի գարեջրանոցի երկրորդ յարկից գողանում են 450 բուբլու գայլուկ (хмель)։ Կասկածով ձերբակալված են Աբրամ Յարութիւնեանցը և սրա կին Մարիամը։

✦ Յունվարի 16-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ի մօտերը, Արմեանսկի բազարում, Սուրբ Նշանի եկեղեցու դիմաց, 6 անյայտ զինված չարագործներ կանգնեցնում են Տիգրան Աֆրիկեանի առևտրական տան կասսիր Գրիգոր Ազարեանին և նոյն տան գործակատար Ալէքսանդր Մօսէնեանին և մահվան սպառնալիքով խլում են Ազարեանից 3290 բուբլի կանխիկ փող, 6717 բուբլու բանկային ընկալագրեր ու փոխանակագրեր և «պարաբէլում» սիստեմի ատրճանակը։ Այնուհետև չարագործները, ոչ օրից չը հեռացնդվելով, անյայտացան։ Ազարեանցը զէնքի համար ունի թոյլտուութեան վկայական։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Անցեալ ուրբաթ օրը նահանգական վարչութեան մէջ, Բագուի նահանգապետ Ալիշէվսկու նախագահութեամբ, կայացաւ նահանգական ժանր կրէդիտի կոմիտէի նիստը։ Լսելով Բագուի հայոց կուլտուրական միութեան յայտարարութիւնը, որ նա վճռել է այս տարի մի շարք փոխատու ընկերակցութիւններ հաստատել Բագուի և Գանձակի նահանգների գիւղերում, կոմիտէն շատ համակրանքով վերաբերվեց այդ նախաձեռնութեան և խնդրեց պետական բանկի Բագուի բաժանմունքի կառավարչին՝ միջնորդութիւն յարուցել ֆինանսների մինիստրի առաջ, որ շտապով Բագու ուղարկվի մի ժամանակէտ գործակալ՝ մանր կրէդիտի գործը կառավարելու համար Բագուի նահանգի շրջանում։

✦ Բագուի հայոց կուլտուրական միութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել Կովկասի Փոխարքայի առաջ, որ թոյլատրվի միութեանը Կովկասում և ամենուրեք հանգանակութիւն բանալ Խաչատուր Աբովեանի գերեզմանի վրա, Երևանում, մահարձան կանգնեցնելու համար։

✦ Բագուի հաս. ժողովարանի աւագների խորհուրդը իր վերջին նիստում որոշեց ժողովարանում արգելել թղթախաղը։

✦ Յունվարի 14-ի ցերեկվայ ժամը 4-ին վաճառական Ուսման Բաթէրիակովի բնակարանը մտան երեք անյայտ զինված մարդիկ և, սպառնալով նրան մահվամբ, հրամայեցին նրան աղաղակ չը բարձրացնել, իսկ իրանք բանալով ապրանքների մնդուկը՝ վերցրին այնտեղից 3069 բուբլի կանխիկ փող և 250 բուբլու ապրանք. ապա, խուզարկելով Բաթէրիակովին, հանեցին գրպանից քսակը, որի մէջ կար 3 բ. միայն, հանեցին մատից ոսկէ մատանին և ժիլէտի գրպանից ոսկէ ժամացոյցը՝ 120 բ. արժողութեամբ։ Այս բոլորը վերցնելով, չարագործները բռունցքներով մի քանի անգամ զարկեցին իրանց զոհի երեսին և, վերցնելով ձեռքերի վրա, ոյժով կոխեցին դատարկ մնդուկը և մնդուկի դուռն էլ փակեցին, որից յետոյ դուրս եկան բնակարանից ու անյայտացան։ Կասկածով ձերբակալված է Նիկոլայ Լերեդէվ անունով մէկը։ Բռնվածը Բաթէրիակովի ծառայողներից է. կողոպտման օրը եկաւ նրա մօտ, տեղեկացաւ՝ թէ արդեօք շուտով է գնալու նա Մօսկվա ապրանք գնելու, և ըստ երևոյթին հաստատանալով, որ բնակարանում բացի տիրոջից ոչ ոք չը կայ, կանչեց իր համախոհներին, որոնք և կատարեցին կողոպուտը։

✦ Բագուի հրդեհաշէջների տարեկան հաշուից երևում է, որ 1907 թուի ընթացքում տեղի է ունեցել ընդամենը 87 հրդեհի դէպք, որոնք հասցրել են ընդամենը 295,360 բուբլու վնաս։ 1907 թուականում 9 հատ հրդեհ աւելի է եղել՝ քան 1906 թ., վնասը 121,060 բուբլով պակաս՝ քան նախանցեալ տարի։ («Б. Э.», «Касп.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

✦ Օդեսայից «Р. Сл.» լրագրին հեռագրում են, որ նահանգական դատարանում քննվել է ուսանող Կանայեանցի սպանութեան գործը, որ տեղի է ունեցել հոկտեմբերեան օրերում։ Սպանութեան մէջ մեղադրվելիս են եղել ժանդարմներ Ֆեոդորով ու Լէյդիկ և զօրօդվօյ Մօսկալենկո։ Պաշտպանում է եղել ռուս ժողովրդի միութեան նախագահի օգնական Պելիկանը։ Նախագահը անսպասելի կերպով յայտարարել է, որ գործը պէտք է քննվի դռնփակ նիստում։ Քաղաքացիական պահանջ ներկայացնող հաւատարմատարը յայտնել է, որ ներկայ գործի մանրամասնութիւնները պէտք է յայտնի դառնան ամենքին, ուստի, նիստը դռնփակ դարձնելու պատճառով, նա հեռանում է դատարանական դահլիճից։ Մեղադրեալներին արդարացրել է դատարանը։

✦ Յունվարի 8-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, Պետերբուրգի արքունական խողովակների գործարանում, ցերեկվայ հերթապահութիւնը վերջանալուց յետոյ, բանուորները տուն գնալիս մի տեսակ միտինգ են կազմում խորհրդակցելու այն հարցի մասին, թէ ինչպէս անցկացնեն 9-ի օրը։ Բանուորներից մէկը սկսում է ճառ արտասանել։ Բայց իսկոյն ոստիկանութիւնը գալիս է և կալանաւորում ճառախօսին։ Բանուորները սկսում են յուզվել այդ կալանաւորութեան պատճառով, բայց զօրօդվօյների հեծելախումբը ցրում է նրանց։ Մի քանի բանուորներ կալանաւորված են։

✦ Սորաժնիկների վերակազմութեան նախագծի համաձայն, ծառայութեան մէջ պէտք է ընդունվին բացառապէս պահեստի զինուորները. գերադասութիւն կը տրվի ռուս-եպիսկոպոսական պատերազմին մասնակցողներին, ժանաւանդ այնպիսիներին, որոնք քաջութեան շքանշաններ են ստացել։

✦ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը մինիստրների խորհրդին ուղարկելով անդրբայկալեան երկաթուղու վրա տեղի ունեցած 5,852,000 բուբլու զեղծումների և յափշտակութիւնների գործի քննութեան ամբողջ նիւթերը, որ կատարել է իշ. Գօրչակովի նախագահութեամբ կազմված քննիչ մասնաժողովը, յայտնել է, թէ ինքը հրաժարվում է այդ առիթով որևէ բացատրութիւն տալ մինիստրների խորհրդին, պատճառաբանելով որ զեղծումները կատարվել են Նեմեշայևի մինիստրութեան ժամանակ և վատնված գրամներն էլ գանձարանից ստացվել են Նեմեշայևի կարգադրութեամբ։ («Нашъ В.»)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, 17 յունվարի

Ուղարկելով «Մշակի» խմբագրութեան հարիւր (100) բուբլի, խնդրեմ 2 օրինակ «Մշակ» ինձ ուղարկել, իսկ մնացած 8 օրինակը յատկացնել ձեր հայեցողութեամբ չքաւոր գիւղերի կամ անձանց, ձրիաբար։

Մի ոմն

ՄԱՄՈՒԼ

Լրագրութիւնը գրեթէ ամեն օր լուրեր է հաղորդում, որ այս-ինչ կամ այն-ինչ տեղում հիմնվել է գիւղական այս կամ այն ձևի կօօպերատիվ ընկերութիւն։ Զուգահեռաբար, ամեն տեղ ձգտումն է նկատվում վերածել մանր, անջատ-անջատ գործող կօօպերատիվ կազմակերպութիւնները աւելի խոշոր միաւորութիւնների։ Այդ առիթով «Рус. Вѣд.» թերթը ասում է.

Դեռ մինչև վերջին ժամանակները Ռուսաստանում կրէդիտային, փոխատուխնայողական ընկերութիւնների, սպառողական և գիւղատնտեսական հաստատութիւնների բացումը բաւական հաղուագիւտ երեւոյթ էր։ Այժմ յաճախ ծագում են այդպիսի ընկերութիւններ գիւղական շրջաններում. նրանք սովորաբար գործում են փոքրիկ բայօններում, մի կամ մի քանի գիւղական համայնքներից բաղկացած, բայց այդ գիւղական կօօպերատիվ հաստատութիւնները դժուարութիւններ են հանդիպում, երբ հարկաւոր է լինում անհրաժեշտ դրամագլուխ գտնել, արտադրութիւնը գնել և ծախել, դժուարութիւններ՝ որոնք չեն ծագում նոյնանման խոշոր ընկերութիւնների առաջ։ Այդտեղից առաջ է գալիս անհրաժեշտութիւն, որ մանր գիւղական կօօպերատիվ ընկերութիւնները միանան և դաշնակցութիւններ կազմեն։ Ռուսաստանում այդ տեսակ դաշնակցութիւններ երևում են այժմ շրջանային, գաւառական կամ նահանգական գիւղական կօօպերատիվ կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչների հանդիպումների ձևով։ Այդպիսի մի հանդիպում էլ նորերս կայացաւ Մօսկվայում։ Լրագիրը անհրաժեշտ և խիստ օգտակար է գտնում գիւղական կրէդիտային և կօօպերատիվ կազմակերպութիւնների հանդիպումները, ոչ միայն իրարև միջոց կօօպերատիվ շարժման պրոպագանդայի, այլ գլխաւորապէս, նրա համար, որ այդ հանդիպումները հնարաւորութիւն են տալիս կօօպերացիայի համար աշխատողներին, զանազան խուլ անկիւններից հաւաքվելով, շփումն և մտքերի փոխանակութիւն ունենալու կօօպերատիվ գործունէութեան բոլոր հարցերի վերաբերմամբ։ Մօսկվայի հանդիպումը հարց է դրել վերածել գիւղական կօօպերատիվ մանր հաստատութիւնները բայօնական կամ շրջանային դաշնակցութիւնների։

Մեր երկրում, Անդրկովկասում, այդպիսի կազմակերպութիւններ շատ քիչ կան, բայց եղածների համար անհրաժեշտ է դաշնակցութիւններ կազմել և մասնակցել այդպիսի հանդիպումների։

*

«Бак. Эхо» լրագրի վերջին համարներից մէկի մէջ (№ 11) մի որոտընդոստ, շանթահարային յարձակողական առաջնորդող յօդուած է տպված, որի հեղինակը Կ. Խ.-ն է։ Յօդուածագիրը խնդրին այնպիսի մի կերպարանք է տալիս, որ սկզբում մտածում էք, թէ մի սոսկալի ազէտ, մի զարհուրելի չարիք է պատահել և պ. Կ. Խատիսեանը չը գիտէ ինչ խօսքերով գուժէ աշխարհին այդ մեծ և անդարմանելի ազէտը։ Բայց նա դեռ չէ ուզում իր աչքերին հաւատալ, նա դեռ յոյս ունի, թէ գուցէ ինքը սխալվում է, բայց կասկածի հետ խառն ճիչերով նա բացականչում է.

«Այո... հայ ժողովուրդը շատ թշնամիներ է տեսել...

«Նա տեսել է և Յազկերտներ, տեսել է Թէմուրլենկներ, Մամէլիկներ, Աբդիւլ-Համիդներ, Գօլիցիններ...

«Բայց մի՞թէ նրան վիճակված է տեսնել, դրանց շարքում, հայ դպրոցի, գրքի, լրագրի, գրադարանների, հիւանդանոցների և գիւղական բանկի հալածիչների շարքում և այն կազմակերպութեան անդամներին, որի գործերի մասին երգերը մինչև այսօր ևս երգվում են Կասպից ծովից սկսած մինչև Սև ծովը և Սև ծովից սկսած մինչև Միջերկրականը...։

«Մենք չենք կամենում հաւատալ դրան, չենք կարող հաւատալ, ուստի և պահանջում ենք, որ «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան ժողովի կանգնող օրգանները ցրեն այդ կոշմարը, որ թանձր, չարագուշակ մշուշով պատել է հայկական այն կուլտուրական հաստատութիւնների ապագան, որոնց գոյութիւնը չէ կարող թանգ չը լինել ամեն մի շիտակ մարդու, ով և լինի նա...»։

Ներկայ դէպքում յօդուածը կարևորութիւն է ստանում այն պատճառով, որ նրա հեղինակը՝ պ. Կ. Խատիսեանն է և մեղադրվողը՝ Դաշնակցութիւնն է։ Եթէ ի նկատի ունենանք, որ 1) պ. Կ. Խ. դեռ մի քանի ամիսներ առաջ նոյն իր թերթում գրած յօդուածներով երկինք էր բարձրացնում Դաշնակցութիւնը մինչև այն աստիճան, որ նրան թւում էր, թէ Դրիգոր Արծրունու ոսկրները գերեզմանում կարող են շարժվել, երբ նա իմանայ, թէ իր յաջորդները «Մշակի» մէջ արշաւանք են սկսել «Դաշնակցութեան» դէմ. 2) որ Դաշնակցութիւնն ևս իր գործակալների և օրգանների միջոցով ամեն տեսակ պրոպագանդա էր անում Կ. Խատիսեանի հիմնած «Բագուի հայոց կուլտուրական միութեան» համար։

Այս նոյն Կ. Խատիսեանը հասել է այնպիսի չարագուշակ եզրակացութեան, որ նրան թւում է, թէ յանձին «Դաշնակցութեան» Աստուած յարուցել է հայ ազգի համար մի նոր Թէմուրլենկ, Յազկերտ, Աբդիւլ-Համիդ և Գօլիցին, մինչդեռ ժամանակ «Վտանգ» (№ 10) էլ յայտնում է, թէ Դաշնակցութիւնը հակառակ է Բագուի հայոց կուլտուրական միութեան, որովհետև այդ միութիւնը ղեկավարում են բուրժուաները...

Բայց ինչ մի զարհուրելի չարիք և աղէտ է պատահել, որ ստիպել է պ. Կ. Խատիսեանին այդքան մեծ յուսահատութեան մէջ ընկնելու, կը հարցնեն մեր ընթերցողները։

Պատահել է, ընթերցող, մի շատ հասարակ, շատ սովորական բան։ Պատահել է այն, որ այսօր ամեն մի հայ գիտէ. գիտէր ինքը և պ. Կ. Խատիսեանը շատ վաղուց, բայց իրան կոյր կամ անդէտ էր ձևացնում։

Բագուի հայոց կուլտ. միութիւնը որոշած է եղել Իգդիրում մի գործակալութիւն բանալ իր նպատակները տարածելու համար, բայց դաշնակցականները արգելք են հանդիսացել և վճռողապէս յայտնել են, թէ թոյլ չեն տայ։ Եւ ահա այն, ինչ արարած աշխարհը գիտէ, այդ ճշմարտութիւնը, պ. Կ. Խատիսեանը միայն այսօր է ըմբռնել, այսօր, երբ դաշնակցականները պրոպագանդա չեն անում գաւառներում Բագուի հայոց կուլտուրական միութեան համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Պարիզ, 21 յունվարի (Ն. տ.)

Յունվարի 19-ին երկաթուղու Հիւսիսային կայարանում ձերբակալվում են երկու ռուս տէրբօրիսներ՝ Վալլակ Մէյեր և սրա սիրուհի Ֆաննի Ֆիօրա Եապօլսկայա (բժիշկ-ուսանողուհի), որոնք կամենում էին էկսպրեսս գնացքով Calais-ի վրայով գնալ Լօնդոն։

Վալլակ Մէյերի մօտ գտնվում են անցեալ տարի Թիֆլիսում յափշտակված բանկի փողերից՝ 100,000 բուբլու չափ, բոլորը 500 բուբլանոցներ, սէրիա A. M., № 062900-ից մինչև 062999 և № 063700-ից մինչև 063799։ Թիֆլիսի բանկը յափշտակված թղթադրամների համարները յայտնած է ունենում բոլոր եւրօպական բանկերին, իսկ ռուսաց կառավարութիւնը՝ Բէրլինի, Լօզանի, Ժընեվի, Պարիզի և Լօնդօնի դատախազներին։

Վերջին ժամանակներս Ռուսաստանի գաղտնի ոստիկանութիւնը յայտնում է Պարիզի ոստիկանութեան, որ կողոպտիչները ներկայումս թաղնված են Պարիզում։ Պարիզի ոստիկանապետ Դիշարը, քննիչ Ֆլէօրին և ոստիկանութեան բրիգադիր Նիկօլը՝ Սէնայի դատախազի հետ միասին՝ հաւաքում են մանրամասն տեղեկութիւններ ու իմանում, որ Թիֆլիսի բանկի փողերի էկսպրօպրիատօրներից մի ոմն Վալլակ Մէյեր, նոյնը և՝ «Փեդրիարիկ», «Աբրամ», ապրում է ուսանողուհի Ֆաննի Ֆիօրա Եապօլսկայայի հետ միասին Մալեշ հիւրանոցում, Rue des Ecoles, 33։ Միևնոյն ժամանակ՝ ոստիկանութիւնը տեղեկանում է, որ մի ինչ-որ դեղին արկղ, որ գտնվում է երկաթուղու Հիւսիսային կայարանի պահեստում, պատկանում է Վալլակ Մէյերին և այդ արկղի մէջ էլ գտնվում են յափշտակված թղթադրամները։

Յունվարի 19-ին Վալլակը և Եապօլսկայան գնում են երկաթուղու կայարանը, ստանում ի պահեստ տրված արկղը և վերցնում երկու տոմսակ Անգլիա մեկնելու համար։ Հէնց այդ ժամանակ ոստիկանապետ Դիշար իր մարդկանցով վրա է հասնում և ձերբակալում զոյգին։

Վալլակ Մէյերը քննիչի մօտ իրան ատնուանում է Աբրաամ Բուրիչուկ, իսկ նրա սիրուհին՝ Ֆաննի Ֆիօրա Եապօլսկայա։

Ներկայումս այդ երկուսը գտնվում են Պարիզի «Tourcvere» բանտում։

Պէտք է ասել, որ թէ ֆրանսիական և թէ ընդհանուր եւրօպական բանկերում շատ դժուարին պիտի լինի յափշտակված այդ թղթադրամները մանրացնելը, որովհետև բոլոր բանկերն էլ նախազգուշացված են և թղթադրամները ընդունելու դէպքում պատասխանատու։

Յունվարի 18-ին թէ 19-ին Միւնխէնում ձերբակալվում են նոյնպէս երկու հոգի՝ մէկը ֆրանսիացի, իսկ միւսը կովկասցի, երբ սրանք կամենում էին փոխանակել իրանց մօտ ունեցած ռուսական թղթադրամները։ Այդ երկուսը Պարիզից էին գնացել Միւնխէն։

Զը նայած տեղական ռուսներից շատերի բողոքին՝ ֆրանսիական կառավարութիւնը ըստ երևոյթին կամենում է ձերբակալվածներին յանձնել ռուսաց կառավարութեան ձեռքը, համարելով դրանց ոչ թէ քաղաքական յանցաւորներ, այլ կողոպտիչ-աւազակներ։ Հակառակ դէպքում կառավարութիւնը հաւանօրէն յանձնէ տէրբօրիսների պատժիչ ֆրանսիական ատեանին, որի դատավճիռները շատ խիստ են լինում։

Տ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

—

Լօնդօն, 7 յունվարի

Թէ Վարդօյի սպանութեան շարժառիթն ու դրդիչը յեղափոխական շարքերէ է,—յիմար կամ ապուշ մը միայն կընայ տարակուսիլ ասոր վրայ։ Բայց թէ որոնք են այդ շարժառիթներն ու դրդիչները,—ստուգելու համար հարկ է աչքէ անցնել Վարդօյի վերջին յօդուածները և իրեն հակառակորդ ճանչցուած օրգաններուն ընթացքը իրեն դէմ, և ահա հարցը կը լուծուի։

Վարդօյի յեղափոխական գործունէութիւնը սկսած էր հնչակեանութեան մէջ. սակայն ի վերջոյ, գրեթէ Դաշնակցութեան հիմնութեան օրէն սկսեալ, դարձած ատոր անդամ և երկար տարիներ մեծ ու ծանր պատասխանատուութիւններով պաշտօններ ստանձնած։ Դեռ Եւրոպա անցնելէ առաջ, Վարդօ մէկ-երկու անգամ ձերբակալուած և աքսորուած է Ռուսաստան, լինելով ռուսահպատակ։ 1895-ի կոտորածներէն յետոյ, անցնելով Բալքան թերակղզին, հոն կազմակերպած ու հաստատած է բալքանեան կոմիտէն Դաշնակցութեան, որու լիազօրն էր երկար ժամանակ և մինչև վերջին ժամանակները՝ ինքն էր զայն ներկայացնողը պատգամաւորական ընդհանուր ժողովներուն։ Վարդօ քանի անգամներ նոյնպէս ընտրուած է արևմտեան բիւրօյի անդամ կամ խորհրդատու անդամ։

Այսպիսի պաշտօններ ունեցող անձ մը՝ Դաշնակցութեան մէջ, տարակոյս չկայ որ կարևոր մէկը լինելու յատկութիւնը ունէր և այդ յղացումը տածողներ շատ ալ սխալուած չէին մէկու մը մասին՝ որ իր ռուսահայութեան ծանօթութեան կցած էր թիւրքահայ կեանքին հետ երկար տարիներ մօտ յարաբերութիւնը։ Կան շատեր—և թերևս իրաւացիօրէն—որ զանազան քննադատութիւններ ունին Վարդօյի վերաբերմամբ,—իր երբեմնակի փոքր ինչ ինքնապարծ ու թեթևաոլիկ հովերը, կայլն, որոնք աւելի թիւրքահայ խառնուրդի արդիւնք են. սակայն ոչ մէկ անհատ զերծ եղած է այս կամ այն տեսակի սխալներէ և չի արժեր, այսպիսի առթիւ, այդ խնդրոց վրայ երկար ծանրանալ։ Բաւ է ըսել որ, Վարդօ, որքան որ իմ ծանօթութիւնս անձնապէս տպաւորած է զիս, շատ հմակրելի և պարզուկ բնաւորութեան տէր մէկն էր, դիւրաբարեկամութիւն հաստատող բոլորին հետ, —գիտնականին թէ տգէտին, հարուստին ու աղքատին, գոռողին ու համեստին հետ համահաւասար, ու այս պատճառով է որ մեծ յարգանք վայելած է բոլորէն։

Երբ, մեծ կոտորածներու սարսափով, հազարաւոր ու տասնեակ հազարաւոր հայեր Բալքանեան թերակղզին կը խուժէին իրբև ամենամօտիկ վայրը ապաստանելու, Բուլգարիոյ Վառնա քաղաքը սկսան հրատարակուիլ զանազան հայերէն շաբաթաթերթեր ու կիսաշաբաթաթերթեր, որոնց առաջինն էր «Իրաւունքը» և ապա «Շարժումը», որոնք միայն ամենաերկար կեանքն ալ ունեցան։ «Շարժում» նախ ոչ կուսակցական էր, առաւելաբար գրական, ուր կերևնային՝ կարդ մը երիտասարդ թիւրքահայ գրիչներու հետ՝ նաև Վարդօյի յօդուածները՝ վիպական, ընկերական, քաղաքական, կայլն՝ հեռու կուսակցական վէճերէ։ Ասոնց մը վերջ թերթը անցաւ Վարդօյի խնամքին, ու Վարդօ, ըլլալով ջերմ դաշնակցական մը, տուաւ այդ ուղղութիւնը և դարձուց արտասահմանի կիսապաշտօն օրգանը Դաշնակցութեան և ատով գրաւեց համակիրներու մեծ զանգուած մը Դաշնակցութեան փարախը։ Վարդօյի ու «Շարժումի» մեծագոյն մրցակիցն ու հակառակորդն էր այդ ժամանակ «Իրաւունք» թերթը, որ, կուսակցական հոսանքին անկարող լինելով դիմադրել, պարտաւորուած զգաց ինք ևս ուրիշ կողմի մը յարիլ՝ չգոսի անպաճոյճ անունին ներքև. այդ ուրիշ կողմն էր՝ այնօրեայ Վերակազմեալ Հնչակեանութիւնը՝ Ա. Արփիարեանի ներքև, և այս առթիւ բաւական անտիպ էջեր լոյս ընծայուած են երկու կողմանէ ևս միմեանց պարսաւելու, մինչև այն աստիճան որ, Յ. Գուրպէթեան, «Իրաւունքի» խմբագիրը, կարծելով թէ Վարդօյի մերթ գործածած Իսակ Աւալիա անունը իսկական և Վարդ-պատրիկով կեղծ անունն է, հռչակած է զայն հրէայ... Այս օրերէն ի վեր «Իրաւունք» ժամաւորապէս չորս ուղղութիւն ևս փոխած է՝ համաձայն օրուայ հոսանքին և, այս օրերս ալ, ինչպէս կիմանամ, կրկին «չէզոք» անունով կը շարժի և «հասարակութեան» շահը կը պաշտպանէ։ Ինչ որ է. այդ՝ ներկայ յօդուածիս նիւթէն հեռու է։ Սա միայն պարտ կը զգամ յիշել, որ բնաւ դաշնակցական եղած չէ, ու այդ ալ վերագրելի է Վարդօյի դաշնակցական մը լինելուն։

«Շարժում», թէև Դաշնակցութեան պրոպագանդը յառաջ վարող, միշտ պահուած էր Վարդօյի անձնական հաշուոյն ու ճիգերով, և, հետևաբար, հեռու «բարձր իշխանութեան» պարտաւորութիւններէն, ինչպէս պարագան էր Ամերիկայի «Հայրենիքին» ու այժմու Ֆիլիպէի «Ռազմիկին»։ Այս պատճառով ժամանակ առ ժամանակ երևացած են «Շարժումի» մէջ Դաշնակցութեան դէմ քննադատութիւններ, որոնք, սակայն, թեթևօրէն անտեսուած։

1902—3-ի ժամանակները Վարդօ, կարգ մը ներքին վէճերէ ու անհամաձայնութիւններէ յետոյ, վերջնականօրէն կը թողու իր պատասխանատու պաշտօնները Դաշնակցութեան մէջ և կը սկսի «բացնամակներու» շարք մը յիշեալ կուսակցութեան գործունէութեան տակտիկները քննադատող։

Այս երևոյթը սարսափ կը բերէ դաշնակցական պետերուն և հրահանգներ կը տրուին աջ ու ձախ,—սովորական սիստեմը. «այն որ մեզի հետ չէ, մեր թշնամին է»։ Այս կէտին առաջինը կը լինի բօյկոտ «Շարժումի» դէմ։ Բալքաններու ենթակամտէները կը խրատուին պատուիրել իրենց անդամներուն՝ չկարդալ «Շարժում» կամ վերադարձնել։ Հաւատաքննական օրերու հերետիկոս ընալնելու եռանդով՝ ոչնչացնել որ սրճարան որ «Շարժում» գտնուի և այլն։ Իսկ համաքայլ այս բոլորին, Ամերիկայի օրգանով սկսիլ հալածանք Վարդօյի դէմ,—այն անձին՝ որ տակաւին քանի մը օր առաջ իրենց գլխաւորներէն մէկն էր։ Եւ որպէսզի աւելի հզօր ոյժ մը տրուի բօյկոտին, կը հիմնուի դաշնակցական նոր օրգան մը «Շարժումի» մրցակից,—«Ռազմիկ»։

Հակառակ այս բոլորին, Վարդօ տեղի չը տուաւ երբէք, այլ, ընդհակառակը, աւելի ոյժ դրաւ իր պայքարին, յառաջ բերելով նամակներ ու այլ զօրեմանիներ՝ երկրի դաշնակցական սիստեմը քննադատող, միանգամայն ցոյց տալով, զօրաւոր փաստերով, իր հեղինակաւորութիւնը այդ խնդրոց վրա խօսելու։ Մէկ ծիծաղելի պատճառաբանութիւն մը կար դէմը։ Ինչու այդ բոլորը չէր գրած երէկ, և այսօր միայն կը գրէ, երբ ինք այլ ևս Դաշնակցութեան չի պատկանիր (ինչ որ սխալ էր, քանի որ անձամբ գիտեմ թէ այդ «բացնամակներէն» և ուրիշ շատ բան մը յօդուածներէ վերջ Վարդօ տակաւին իբրև դաշ., ուրիշ կուսակցութ. կը քննադատէր)։ Ինչու Զէմբրլէնի նման մէկը այսօր անգլիացի ազատականները կը քննադատէ, երբ տարիներ առաջ կը գովէր զանոնք, ինք ևս հանրապետական ու արժատական մը եղած պահուն։ Ինչու այս կամ այն յայտնի եւրոպացի հռետորը, երէկ որ ազատական կամ պահպանողական էր, այսօր հակառակ կողմն է։ Ահա ձեզի հարցեր, որոնց մէջտեղ դնել ամօթ կը զգայ խոհուն մէկը։ Իրրև փաստ դիմացինին քննադատութեան։ Այս եղաւ ուրեմն Դաշնակցութեան փաստը Վարդօյի դէմ և ապա երևան եկաւ «դրամ շորթելու» խնդիրը, որ շատ երկար հարց է և տեղի անբաւականութիւնը կը ստիպէ մեզ համառօտ անցնիլ։

Մինաս Ցոլակ

(Կը շարունակվի)

ԲԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՑ

—

Ամերիկայի «Կոչնակ» շաբաթաթերթի մէջ կարդում ենք միսիս Հուլլրի՝ Խարբերդի բողոքական Եփրատ Կօլէջի հիմնադիր դօքտոր Հուլլրի այրու հետևեալ կոչը.

«Սիրելի բարեկամներ,

«Վերջերս մեզի հասած լուրերէն կիմանանք, որ առաջիկայ տարուան մէջ հիւանդանոց մը պիտի կառուցուի Խարբերդի մէջ։ Շատ մը նկատումներով աւելի նպատակայարմար սեպուած է հիւանդանոցը փոխանակ բուն քաղաքին մէջ շինելու՝ Մեզրէի դաշտին մէջ Զիֆթիլիք կոչուած տեղին մօտ շինել։ Քաղաքին մէջ ալ հիւանդանոցը ճիւղ մը պիտի ունենայ։ Այս հիւանդանոցը պիտի ըլլայ ամեն կերպով առաջնակարգ հաստատութիւն մը. տարակոյս չունիմ թէ մեծ օրհնութեան միջոց մը պիտի ըլլայ բոլոր հայ ժողովրդին։

«Դր. Էթքինսըն կը գրէ մեզի, թէ կուզեն այս հիւանդանոցին մէջ ջուր բերել տալ, որուն համար 600 դոլար ծախք պէտք է ընել։ Իմ մեծ փափաքս ու մի-

ամբամայն խնդիրքս է, որ «Կոչնակ»-ի ընթերցողները օգնեն ինձի, որ այս պահանջուած գումարը հանգանակեմ, որպէսզի հիւանդանոցը առանց ջուրի չմնայ։

«Զգալէ շատեր դիտեն, թէ տասնեվեց տարի առաջ աս երկրին մէջ «լեքչերը» տալով աշխատեցայ մեծ գումար մը հաւաքել Եփրատ Կոլէջին առջեւ ջուր բերելու համար, և խաբեբաներ լաւ գիտեն թէ ջուրի աղբիւրները ինչ մեծ օգնութիւն եղած են թէ քաղաքին և թէ կոլէջին։

«Ինձի միշտ մեծ ուրախութիւն կուտայ երբ կը խորհիմ թէ ծանր աշխատութեամբ յաջողեցայ մեր ամենուս սիրած կոլէջին համար ջուր բերել։ Երանի թէ հիմա ալ կարող ըլլայի աշխատիլ հիւանդանոցին ջուրին համար դրամ հաւաքելու, սակայն ես դեկտեմբեր 30-ին 80 տարեկան կըլլամ, և անկարող կը զգամ աս տարիքիս մէջ տարին անգին շրջիլ դրամ հանելու համար։ Այսուամենայնիւ շատ կը փափաքիմ, որ հիւանդանոցը ջուր ունենայ և պէտք է այս պահանջուած գումարը, 600 դոլար, կերպով մը հանգանակուի, հետեւաբար կը խնդրեմ ձեզմէ, որ հիւանդանոցին ջուր տալու համար այս գումարը հանգանակելու գործին մէջ օգնէք ինձի, խրկելով ձեր նուէրները։ Ամեն նուէր որ կը խրկուի ինձի այս գործին համար պիտի նկատեմ իբր ժամանաւոր նուէր մը և յարգանք մը ինձի, իմ ուրախութիւնս ողջ տարեդարձս համար։ Արդէն 60 դոլար տրուած է ինձի, հայերը սիրող ամերիկացի բարեկամներէ. արդեօք չպիտի բարեհաճիք դուք ալ մասնակցիլ, ձեր նուէրներովը, այս բարի գործին ձեր հայրենիքին սիրոյն համար։

«Ցիշեցէք թէ Խարբերդի ընդարձակ դաշտին մէջ և ոչ մէկ տեղ մը հիւանդանոց չկայ, ուր խեղճ ժողովուրդը կրնայ դիմել բժշկական օգնութեան համար։ Վստահ եմ, թէ ամենդ ալ ուրախ պիտի ըլլաք այս օգտակար ձեռնարկին մէջ բաժին մը ունենալ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Հէնց նոր հրատարակված են պաշտօնական ստատիստիական փաստեր 1906—1907 թուերի համար, որոնք վկայում են, թէ ինչ նշանաւոր զարգացման է հասել առևտուրը։ Արտահանված և ներմուծված ապրանքների ընդհանուր արժողութիւնը հասնում է 14,500,000 ֆունտ ստերլինգի նախընթաց 11,300,000-ի դէմ. այդ գումարից Ռուսաստանից արտահանվել է 4,118,000-ի, իսկ ներմուծվել է Ռուսաստան 4,174,000 ֆունտ ստերլինգի ապրանք։

ՄԱՐՈԿԿՈ

Գործերը Մարոկկոյում սկսում են անըսպասելի և ըստ երևոյթին շատ լուրջ ընթացք ստանալ։ Ֆրանսիայի և Սպանիայի պաշտպանութեան տակ գտնվող սուլթան Աբդ-իւլ-Ազիզը գահընկէց է յայտարարված և շէրիֆների կայսրութեան գլուխ է յայտարարված Գերմանիայի կողմնակից Մուլէյ-Հաֆիդին։ Այդ գէպքը մեծ իրարանցում առաջացրեց Մադրիդում երեքշաբթի, յունվարի 1-ին, և այդ առիթով տեղի ունեցաւ սպանիական մինիստրների արտակարգ նիստը Պարիզից եկած ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Պիշօնի մասնակցութեամբ։ Այդ լուրը Գերմանիայում գոհունակութեամբ ընդունվեց։ Գերմանական պատերազմասէր լրագիրներից մէկը մի զօրեղ յօդուած տպեց, որի մէջ պահանջում է, որ գերմանական կառավարութիւնը ճանաչէ Մուլէյ-Հաֆիդին Մարոկկոյի օրինական սուլթան և այդ նպատակով դիմէ եռանդուն միջոցների։ Ուրիշ լուրերից երևում է, որ գերմանական նաւատորմը փետրվար ամսին կուղևորվի գերմանական ջրերը։ («Н.В.»)

ՄԻՆՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Միլիւկովի դասախօսութիւնը.— Նիւ-Եօրկից «Р. Сл.» լրագրին հեռագրում են, որ Պ. Ն. Միլիւկովը կարդացել է իր դասախօսութիւնը, որից յետոյ եպիսկոպոս Պոտտերը ներկայացրել է Միլիւկովին ունկընդիրներին։ Վերջիններս աղմկալի ծափահարութեամբ են ընդունել դասախօսին։

Միլիւկովը հերքում է այն տարածված լուրերը, որ նա իբր թէ եկել է դրամական օգնութիւն որոնելու կուսակցական ֆոնդի համար։

Միլիւկովը ապրում է հանրապետականների պարագլուխ և Ռուզվելտի մտերիմ բարեկամ Հերբերտ Պարսօնի մօտ։ Ի պատիւ նրան կարինետի և կօնգրեսի անդամները հանդիսաւոր ճաշկերոյթ են սարքել։

Նրա ընդունելութիւնը Սպիտակ տան մէջ ռուսական դեսպանի միջամտութեան շնորհիւ չի կայացաւ։ Միլիւկովը մի քանի օրից յետոյ վերադառնում է Ռուսաստան։

Էմիգրանտների վիճակը.— Նիւ-Եօրկից «Р. Сл.»-ին հեռագրում են, որ ռուս և իտալացի էմիգրանտները սաստիկ կարօտութեան մէջ են ընկել անգործութեան պատճառով։ 70,000 հոգի նստել են առանց գործի։ 20,000 երեխաներ մատնված են սովամահի։ Առայժմ յայտնի չէ, թէ երբ կը վերջանայ այդ կրիզիսը, և դժբաղդների վիճակը սարսափելի է։ Գողութիւն ու յափշտակութիւնները օր ըստ օրէ զարգանում են։

ՊՕՐՏՈՒԳԱԼԻԱ

Դիկտատուրայի վախճանը.— Պարսկական կրիզիսի վերջանալուց յետոյ, վերջացաւ Պօրտուգալիայի կրիզիսը ևս։ Պարսկաստանում հարցը վճռեց ոյժը, Պօրտուգալիայում՝ բարոյական ճնշումը, որի ետևից, թէկ, դարձեալ սպառնալիք էր նշմարվում։

Դօն Կարլոսը, վերջապէս, զիջեց և պալատի ընտրութիւնները նշանակեց ապրիլի 5-ին։ Հիմական օրէնքները, ի թիւս որոնց և ընտրողական սիստեմը, բոլորովին անձեռնմխելի են մնում։ Պօրտուգալիայում ընտրողական ակտիվ իրաւունք են վայելում բոլոր չափահաս, գրագէտ տղամարդիկ, իսկ պասիվ՝ այն բոլորը, որոնք աւարտել են մի որևէ միջնակարգ դպրոց։

Պօրտուգալական կրիզիսի պատմութիւնը չափազանց ուսանելի է։ Սահմանադրական դաղափարների աջողութիւնը բացատրվում է նրանով, որ օպպոզիցիոն հոսանքը ընդհանուր ժողովրդական բնաւորութիւն է ստացել։ Բոլորը կուսակցութիւններն էլ ժամանակաւոր կերպով միացան։ Հասարակապետականները բլոկ կազմեցին պահպանողականների հետ։ Պասսիվ դիմադրութիւն ցոյց տալու կոչը ստորագրել են բոլոր կուսակցութիւնների պարագլուխները։ Դիկտատուրան մնաց առանձնացած ու միայնակ։ Նա մնաց օդի մէջ կախված և, ոչ մի տեղից աջակցութիւն չը գտնելով, թագաւորը ստիպված եղաւ զիջել։

Ֆրանկոն առաջիկայ ընտրութիւնների ժամանակ յաղթութիւն տանելու շատ չընչին յոյս կարող է ունենալ։ Կարելի է այժմվանից արդէն նախագուշակել, որ յաղթող կը հանդիսանայ օպպոզիցիոն բլոկը։ Եւ այդ յաղթութեամբ «պարլամենտական ընդմիջումի» շնորհիւ ստեղծված բարդութիւնները վերջնականապէս կը վերանան։

ԳԱԶՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԲԵՐԼԻՆ։ Յունվարի 13-ին Վիլհելմ կայսրի հրամանով «Կրօլ-թատրօն» կոչված կայսերական թատրօնի մէջ կայացաւ մի ներկայացում յօգուտ Բերլինի բանուորների, 50 պֆենիգ վճարով։ Ներկայացման սկզբին անսպասելի կերպով եկան կայսերական ամուսինները մի քանի պրինցների ուղեկցութեամբ։ Նոցին մեծութիւններին ընդունեցին մեծ ուրախութեամբ։ Խաղացվեց «Պրինց Ֆրիդրիխ Համբուրգեան» հայրենասիրական դրաման։ Նոցին մեծութիւնները ներկայ գտնվեցին համարեա մինչև ներկայացման վերջը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Բիրմինգամում գործադուրկ բանուորների կուսակցութեան և տեղական ոստիկանութեան միջև տեղի ունեցան մի շարք ընդհարումներ։ Բանուորներին ձերբակալում էին։

ՋՕԼԻՆԳԷՆ։ Յունվարի 13-ին տեղի ունեցան սոցիալ-դեմօկրատների փողոցային ցոյցերը յօգուտ ընտրողական իրաւունքի։ Ոստիկանութիւնը և ժանդարմները մերկացրին իրանց թրերը և յետ մղեցին ամբոխը։ Ցոյցերը շարունակվեցին մի քանի ժամ։

ՊԱՐԻԶ։ Գենեռալ Դամէլի հաղորդագրութեան համաձայն, ֆրանսիական երկու զօրախումբ Ուրդմէշաէում ենթարկվեց զանազան ցեղերի բազմաթիւ ու խառնիճաղանճ խմբերի յարձակման։ Զորսժամեայ կռուից յետոյ թշնամին յետ նահանջեց մեծ կորուստներով։ Ֆրանսիացիները կորցրին վեց մարդ։ («К.»)

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԱՐՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վենէրական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վենէրակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇԶԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վենէրական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Հրաւէրները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Լոյս տեսաւ
Գրական սատիր-սիմվոլիկ պատկերազարդ ամսագիր
„ՍԱՓՐԻՉ“-Ի
11—12 միացեալ համարը
և շուտով կուղարկվի բաժանորդներին։
Ներկայ համարին կցված է «Սափրիչ»-ի II պրէմիան՝ ՊԵՐՃ ՊՈՕՇԵԱՆԻ վերջին դիմանկարն՝ աշխատանքի ժամին. մեծադիր, գունաւոր. առանձին չէ վաճառվում։
Լոյս տեսաւ նաև ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԻԿԻ գունաւոր պատկերը 13×18 սանտ. մեծութեամբ, կաւճահարթի պապկայի վրա։ «Սափրիչ»-ի բաժանորդները ստանալու համար պիտի ուղարկեն 4 կոպէկի պօստային մարկա, իբրև ճանապարհածախս։
Խնդրում ենք մեր բոլոր պատուաւոր գործակալներին և այն անձանց, որոնք չեն վերջացրել իրանց հաշիւները խմբագրութեանս հետ, շատպեն ըստ կարելւոյն շուտով մաքրելու։
Հասցէ՝ С.-Петербургъ, Васильевск. остр. 12 л. 31/а, Редакція „Сапричъ“.
St. Petersburg, Wassil. ostr. 12 linia 31/a, Rédaction „Sapritch“.
2—1

ՀՐԱՒԷՐ
ԶՐԿԻՆԵԱՆՑ ս. Կարապետ եկեղեցում յունվարի 20-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 12-ին լինելու է երէցփոխական ընտրութիւն. ուստի սրանով հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու 21 տարին լրացածներից սկսած՝ երկսեռ բոլոր ծխերին, որ յիշեալ օրը և ժամին շտապեն եկեղեցի ընտրութեանը մասնակցելու։
Թիֆլիսի Ա. մասի գործակալ՝
Դրիգոր աւ.-քահ. Մանդակունի
(ու. շ.) 2—1

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
միջնակարգ դպրոցներ աւարտած, կամ ցանկ ունեցող
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ
Տրվում է բնակարան, ծառայ. ոռճիկ՝ ամիսը 35 ռուբլուց մինչև 40 ռուբլի։
Խնդիրները ուղղել Բ. Հ. Կ. Մ. Կրթական Մասնաճիւղին, Բագու, гостинница „Грандъ Отель“, на Парапетъ.
6—1

Ժողովրդական դպրոց
Տ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
(Տարրական դպրոցի ծրագրով)
ԳԻՆՆ Է 20 ԿՕՊԷԿ
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցը, կամ հեղինակին՝ Բագու, Միլյուտինская, 4.
5—1

Ֆիանսիական նաւադնաց ընկերութիւնը
Ն. ՊԱԿԷ ԵՌ ԸՆԿ.
յայտարարում է, որ կարանտինը վերցրած է և ճանապարհորդների ընդունելութիւնը վերսկսված է։ «Մինգրէլիա» առաջին նաւը կը մեկնի Բաթումից չորեքշաբթի, յունվարի 23-ին։ 2—1

ՄԻ ԱՂՔԱՏ ԸՆՏԱՆԻՔ
խնդրում է բարեբար մարդկանց՝ օգնել։ Հասցէն՝ Цеихаинская ул., Поклонный пер., 5 уч., д. Хачатурова, № 10.
3—1

1908
ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Բացված է բաժանորդագրութիւն
„ԼՈՒՄԱՅ“
Գրական, պատմական եւ հանրային ԱՄՍԱԳՐԻ
Վերսկսելով «Լումայի» կանոնաւոր հրատարակութիւնը՝ խմբագրութիւնը յայտնում է իր ընթերցողներին, որ
1, Բաժանեդինը իջեցնում է 6 ռուբլու, աւելի լայն խաւերին մատչելի անելու համար։
2, Անպայման ընդունվում է միայն կանխիկ բաժանորդագրութիւն, որովհետև մենք բարոյ ենք հաստատում թէկուզ 100 բաժանորդ ունենալ և վճարած, քան 1000 և ապառիկ՝ երկար տարիների ընթացքում։ Ոչ մի ապառիկ պահանջ չէ կարող կատարվել խմբագրութեանս կողմից, ում կողմից էլ լինի այդ։
3, Երբ բաժանորդների թիւը 500-ից անցնի՝ խմբագրութիւնս կը ձեռնարկէ Թաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»-ի տպագրութեան, որ և ձրի կուղարկվի բոլոր վճարող բաժանորդներին։
4, Խնդրում ենք մեր թերթի ուղղութեան բոլոր համակրողներին տարածել «Լուման» և մեզ միջոց տալ աւելի ընդարձակել հրատարակութեան գործը։
Թարգ. հրատ. Գիւս ա. f. Աղաճեանց
Մեր հասցէն՝ Թիֆլիս, Գօլիցէյսկայա 7, «Լումայի» խմբագրութիւն։
(ու.) 3—3

Լոյս տեսաւ
ՍԱՀԱԿ ՔԱՀ. ՍԱՀԱԿԵԱՆՑԻ
«ԴԱՍԱՏԵՏՐ ԿՐՕՆԻ»
առաջին տարվայ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ հրատարակութիւնը։
(օ. մ.) 10—10

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
(Ձեռնարկ մայրերի և դաստիարակչուհիների համար)
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
Գինն է 1 ր. 50 կ.
Միքայէլեան փողոց № 138
20—19

Մի հայ ընտանիքում տրվում է մի սենեակ ճաշով կամ առանց ճաշի, յատուկ պայմաններով։ Հասցէն՝ Վելիամինովսկայա № 24.
5—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՆԱՑՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹ.
ՁՈՒՎՀԱԿԱՆՈՑԸ
Ընդունում է աշակերտներ։
Ուսման վճարն է ամբողջ դասընթացքների համար տասն ռուբլի։
Դրիբոեդովսկայա, տուն Իզմիրեանցի № 24, առաւօտ.
10 ժամից մինչև 2-ը։
10—4

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ՝ԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Ընդունում է հիւանդներին. մանրադիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վենէրական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Յօրօլան, Բեհբութեան փողոց № 33։
(ա. օ.) 100—89

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց, առանձնապէս ստամոքսի եւ աղիքների հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր | 12—1 ժ. առաւօտեան, 5—7 ժ. երեկոյեան
Միքայէլեան փողոց ս. Ճավճավաձէի № 36.
(ա.օ.) 100—89

Լոյս տեսաւ
Ա. Ս. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ
„ԷՐԳԵՐ ու ՎԷՐՔԵՐ“
Բանաստեղծութիւնների ժողովածուն.
ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ
Գլխաւոր պահեստը Թիֆլիս, գրավաճառանոց «Գուտտենբերգ»։
5—5

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ
Փոխադրութեամբ Ա.Ր. ՍՊԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ, յարմարեցրած հայոց վեցամեայ դպրոցների ծրագրին
ԹԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԼԻԱԿԱՏԱՐ
→ԴԱՍԸՆԹԱՑ←
Մօսկվայի ուսուցիչների՝
1) Թւաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ. առաջին տ. առանձին գրքոյկով գինն է 12 կ.
2) » » » » » Պրակ Ա. I. և II. տ. միասին գ. տպագ. 30 կ.
3) » » » » » Պրակ Բ. III տ. բ. տպագ. 30 կ.
4) » » » » » Պրակ Գ. IV տ. (I դաս.) բ. տպագ. 80 կ.
Զապօշնիկովի և Վալցովի
5) Թւաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ պրակ Դ. V տարի (V դաս.) կոտորակների կանոններով և խնդիրները լուծելու բացատրութիւններով, գինն է 40 կ.
6) Թւաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ պր. Ե. VI տ. (III դաս.)։ Համեմատութիւններ և երից կանոններ, կանոններով և խնդիրները լուծելու բացատրութեամբ 50 կ.
7) Ձեռնարկ թւաբանութեան հայոց դպրոցների համար (ըստ Կիսելևի) 50 կ.
Գումարով գնողներին 20%
Դիմել՝ Թիֆլիս, Абасъ-Абадская площадь, Արշակ Սպարապետյանց և կամ Թիֆլիսի «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին, Կենտրոնական և «Փարոս» գրախանութներին։
(օ. մ.) 5—1

Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՖՕՆԴԻ
յանձնաժողովը
յայտարարում է, որ նա ընդունում է գրքեր հրատարակութեան համար։
Առաջին սերիան բաղկացած կը լինի
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԻՑ
(8—14 տարեկանների համար)
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. վարձատրութիւն տրվում է ինքնուրոյն աշխատութիւնների համար թերթին (6×9 քառակուսի) 40 ռուբլի, թարգմանական—20 ռուբլի։
Աշխատութիւնները պէտք է ներկայացնել մինչև փետրվարի 10-ը։
Թարգմանութիւնների հետ պէտք է ներկայացնել և բնագիրը։
Յանձնաժողովի կազմը. նախագահ՝ Ա. Քալանթար, անդամներ՝ Լ. Սարգսեան, Ղ. Աղայեան, բժիշկ Ա. Զարգարեան, Ա. Մխիթարեան, անդամ-քարտուղար՝ Ռ. Խանազատեան։
Ձեռագիրները կարելի է հասցնել յանձնաժողովին նրա անդամներից որևէ մէկի միջոցով։
(ու. շ. ե.) 3—1

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
на 1908 годъ
на ежедневную, общественно-литературную и политическую газету
„КАСПІЙ“
(XXVIII годъ изданія)
Адресъ: Николаевская ул., соб. домъ.
ПОДПИСНАЯ ЦѢНА
Для городскихъ: на годъ 7 р. 05 к., на 6 мѣс. 4 р., на 3 мѣс. 2 р. 50 к., на 1 мѣс. 1 р.
Для иногороднихъ: на годъ 8 р. 55 к., на 6 мѣс. 5 р., на 3 мѣс. 3 р., на 1 мѣс. 1 р. 50 к.
За границу: на годъ 13 р., на полгода 7 р., на 1 мѣс. 2 р.
3—3

ЭЛЕКТРО-ПЕЧАТНЯ
А. МУРАДЖАНОВА съ С-ми
въ Тифлисѣ, Большая Ванкская ул., д. Семенчи № 3.
ПРИНИМАЕТ ЗАКАЗЫ
на всякаго рода печатныя работы, какъ-то: книги, журналы, брошюры, афиши, объявленія, визитныя карточки, конверты, бланки, этикеты, адресныя карточки, карточки меню, и т. п.
Исполняетъ срочно, аккуратно и по возможно сходной цѣнѣ.
„ЭКОНОМІЯ“

Электропечатня «ЭКОНОМІЯ» Авакъ Мурджакановъ съ С-ми. Большая Ванкская ул. д. Семенчи № 3.